

Carnivore și oameni

**Este posibilă conviețuirea lor
pașnică în România?**

Domokos Csaba

Kecskés Attila

Publicat de către Grupul de Lucru pentru Conservarea Mamiferelor din cadrul
Asociației pentru Protecția Păsărilor și a Naturii “Grupul Milvus”, cu sprijinul Amba-
sadei Regatului Țărilor de Jos din România

Text: Domokos Csaba, Kecskés Attila

Design și grafică: Deák Attila

Traducere și corectură: Deák Borbála, Nicolae Șerban-Pârâu

Prefață

Publicația de față reprezintă rezultatul proiectului intitulat "Carnivore și oameni - este posibilă conviețuirea lor pașnică în România?". Se ocupă de o tematică căreia până acum în România nu i s-a acordat atenția cuvenită. O recomandăm tuturor celor care, vrând-nevrând, pot intra în contact cu carnivore: crescători de animale, agricultori, ocrotitori ai naturii, excursioniști. Sperăm că și silvicultorii și vânătorii pot găsi informații utile citindu-l.

Pe această cale dorim să ne exprimăm mulțumirile Ambasadei Regatului Țărilor de Jos din România pentru sprijinul acordat în derularea proiectului și în publicarea acestui material, fără de care totul ar fi rămas doar o concepție.

Vrem să mulțumim pentru ajutorul acordat colegilor noștri de la Asociația pentru Protecția Păsărilor și a Naturii "Grupul Milvus": Daróczi Szilárd, Papp Tamás, Deák Attila, Zeitz Róbert, Urák István, Sándor K. Attila, Kelemen A. Márton, Kerekes István, Koros László, Gyékény Gertrúd, Komáromi István, Vágási Csongor, Murvai-Buzogány Réka, Miholcsa Tamás, Bucs Szilárd, Veress Barna. Suntem datori cu mulțumiri speciale lui Marinescu Tibor și Hegyeli Zsolt, care au efectuat muncă de teren în locații unde noi nu am reușit să ajungem. Mulțumim pentru ajutorul și pentru informațiile prețioase lui: Nicolae Șerban-Pârâu, Bereczky Leonardo, Gera Pál, Lanszki József, Bagosi Zoltán, Muica Pompei Emil, Dorin Dogaru, Magyar Irén, Deák Borbála, Virág István, Kovács Zoltán Csongor, Szodoray-Parádi Farkas, László Zoltán, Sándor D. Attila, Szakács László, Kun Annamária, Rigó Szabolcs.

În cele din urmă, dar nu în ultimul rând dorim să le mulțumim tuturor celor care au fost dispuși să ne acorde o parte din timpul lor prețios, răspunzând la întrebările noastre, deseori obositoare: Marius Dogaru, Diaconu Maria, Pricop Teodor, Lepșa Dragoș, Bolboasă Cristina, Antoniu Nicoleta, Szép Ottó, Silviu Ciulea, Iepure Victor, Buta Marin, Negrea Constantin, Cristian Mitric, Szávuly Boldizsár, Kacsó László, Siklódi Sándor, Bokor Sarolta, Vlasa Alexandru, Vlasa Maxim, Ireș Ioan, Barta László, Bartha László, Gherman Ioan, Katona István, Oltean Dezideriu, Bleahu Nicolae, Kacsó Sorin, Kiss Ioan, Szilágyi András, Kolozsi Iosif, Trașcă Ion, Bíró Mózes, Ivácson Árpád, Băilă Nelu, Brătilă Ion, Vulcan Ion, Marcovici Victor, Câmpean Ilie, Șularu Ion, Făgăraș Marcel, Szabó János, Preda Vasile Traian, Șușcu Ion, Damian Ștefan, Damian Irina, Demian Procop, Constantin Valeriu, Tămaș Mircea, Popescu Mihai, Popescu Nistor, Novăcescu Ion, Brânzan Constantin, Brânzan Elisabeta, Macu Gheorghe, Gherbulescu Lazăr, Guanță Ion, Guanță Antonica, Ianăș Gheorghe, Orbán László, Lokodi Gergely, Todoran Dumitru, Bacârcea Sándor, Stupar Ioan, Timișer Ioan, Veress

Andrei, Rusu Ioan, Lakó Gheorghe, László Iosif, Vécsei Carol, Neag Gheorghe, Dosa Judith, Stan Ioana, Lazăr Emil, Lazici Ion, Laitin Ioan, Bartók Béla, Magyar Gergely, Péter Deák Csaba, Papp Csongor Szilárd, Kiss Teréz, Simon Júlia, Istoc Róbert Zsolt, Szakács Istvánné, Német Emese, Tanászi Éva, Kristóf Hajnal, Trif Anna, Kis Tünde Melinda, Vejér Irénke, Nagylaki Irina, Szep Elisabeta, Szabó Erzsébet Melinda, Pántis Magdolna, Keszeg Edit, Szántó László, Finna Tímea Csilla, Huszár Éva, Nagy Aletta Ildikó, László Luida, Gyarmati Ágnes Melinda, Fábíán Dalma, Solomon Ioan, Cosnean Aurel, Pașca Valeria, Brade Trandafir.

Tg-Mureș, Februarie 2005

Autorii

Carnivore și oameni

Denumirea "animal de pradă" se folosește în sens larg pentru definirea animalelor carnivore. Acestea vânează alte animale pentru a supraviețui, iar etapele acestei activități trezesc sentimente intense, deseori contradictorii în rândul oamenilor care sunt martorii evenimentului respectiv. Totodată omul rareori poate privi cu indiferență atributele și calitățile dobândite de aceste viețuitoare în cursul adaptării la modul de viață carnivor. Însușirile caracteristice carnivorelor mari: capacitatea de a învăța, inteligența, agilitatea, puterea, viteza, rezistența, în unele cazuri capacitatea de colaborare declanșează în oameni un amestec de sentimente: frică, antipatie, stimă și admirație. Aceste sentimente marchează și astăzi relația om - animal de pradă. Pentru că astăzi activitățile umane pot decide despre soarta carnivorelor, prin deciziile sale omul poate hotărî și viitorul acestora.

Animalele prădătoare și oamenii au un trecut comun lung. Carnivorele au fost dintotdeauna prezente în preajma oamenilor. Strămoșii oamenilor și strămoșii carnivorelor deseori au populat aceleași teritorii. În mod sigur au existat și pe vremuri conflicte - mai mari sau mai mici - între ei, dar acestea nu puneau în pericol nici existența omului, nici supraviețuirea carnivorelor ca specii. S-au „respectat” și s-au evitat reciproc, așa cum făceau nu de mult și fac și astăzi (acolo unde au persistat) popoarele naturale și carnivorele.

Animalele de pradă au ocupat dintotdeauna un loc important în conștiința, cultura și religia diferitelor popoare. Unii se considerau urmașii unor animale de pradă ca ursul sau lupul (unele popoare nordice din Europa, America sau Asia) sau îi venerau ca zei.

Popoarele primitive au găsit modalitatea de a conviețui în armonie cu animalele sălbatice, încadrându-se perfect în mediul natural. Această armonie a persistat milioane de ani, perturbarea ei începând o dată cu trecerea de la modul de viață nomad - vânător, culegător la cel stabil, definit prin agricultură și creșterea animalelor domestice. Păștoritul în sine nu a provocat înrăutățirea

Foto: Kerekes István

relației dintre om și animalele de pradă, deoarece cei care au practicat acest mod de viață s-au confruntat de la început cu o mulțime de factori naturali nefavorabili, cum pot fi percepți și prădătorii. Faptul că păstoritul a apărut și a persistat ca mod de viață, dovedește că nivelul pagubelor era suportabil. Cei care se ocupau de păstorit considerau pierderile ca o parte integrantă a vieții pe care o duceau, așteptându-se la ele și acceptându-le ca atare. Odată cu trecerea la agricultură, apare și luarea în posesiune a pământului, posibilitatea acumulării unor averi semnificative. Pe termen lung acestea au dus la suprapopulări locale și ca urmare la distrugerea habitatului natural al animalelor sălbatice.

Datorită înmulțirii activităților antropice cu efecte negative asupra mediului înconjurător (agricultură, poluarea apelor, despădurirea, pășunatul excesiv) și a creșterii numerice a populației umane, carnivorele și prada lor au fost treptat excluse din tot mai multe habitate. Omul care a pus pe prim plan acumularea bunurilor materiale nu a mai fost dispus să-și împarte averea cu animalele sălbatice. Pe deasupra, în evul mediu european - perioada superstițiilor corelate cu religia creștină, unele carnivore - în special lupul - au devenit întruchiparea răului, a diavolului. Lumea europeană "civilizată" le-a declarat război.

Astfel, între secolele XVIII-XX, aceste animale (lupul, ursul, vidra, dar și râsul) practic au dispărut din majoritatea statelor Europei de Vest și ale Americii de Nord și numărul lor s-a redus considerabil în Europa Centrală și de Est. Semnalul de alarmă s-a tras în ultimele decenii ale secolului XX prin conștientizarea importanței conservării valorilor naturale. Astfel au luat naștere tot mai multe inițiative de cercetare și conservare a carnivorelor mari. Aceste acțiuni au ca scop pe de o parte protecția și stabilizarea populațiilor încă existente de carnivore mari, iar pe de altă parte reintroducerea lor în habitatele de altădată. Aceste inițiative sunt însă costisitoare, necesită foarte mult timp și realizarea lor întâmpină și acum numeroase obstacole.

Cu toate acestea, România se numără totuși printre țările „norocoase”. Față de statele europene din vestul Europei, în Carpați încă se regăsesc populații însemnate de carnivore mari (vezi: descrierea speciilor). Conservarea lor poate fi crucială pentru asigurarea supraviețuirii acestor specii, atât pe plan local, cât și în fostele habitate din celelalte state europene (prin repopulare).

Pentru succesul eforturilor de conservare a animalelor de pradă este indispensabilă o opinie publică pozitivă. Pentru asta însă trebuie înlăturate superstițiile, ideile greșite și trebuie accentuată informarea corectă a oamenilor în legătură cu aceste animale. Publicul larg trebuie să cunoască cauzele și nivelul

daunelor provocate de animalele de pradă, cât și modalitățile de prevenire eficiente și aplicabile pe plan local. Acestea din urmă sunt deosebit de importante în zonele unde oamenii sunt nevoiți să conviețuiască cu aceste sălbăticiuni.

Ca prim pas al inițiativei noastre - în proiectul "Carnivore și oameni - este posibilă conviețuirea lor pașnică în România?" - ne-am propus să ne formăm o imagine despre conflictele dintre oameni și animale de pradă din ultimii trei ani, de pe teritoriul Transilvaniei. Speciile analizate au fost lupul (*Canis lupus*), ursul (*Ursus arctos*) și vidra (*Lutra lutra*). Prin conflicte cu aceste specii înțelegem daunele cauzate de acestea în turme, gospodării, terenuri agricole, livezi, heleștee, inclusiv atacuri asupra omului (în cazul urșilor).

În cea de-a doua parte a anului 2004 - chiar în timpul derulării proiectului - s-au produs un număr important de pagube, dar din cauza mărimii arealului de cercetare și a numărului însemnat de cazuri numărul celor studiate reprezintă un procent destul de mic din total. Totuși, am reușit să strângem informații valoroase cu privire la: nivelul daunelor, cauzele lor, circumstanțele producerii acestora, comportamentul animalelor salbatice, atitudinea păgubiților, cât și despre posibilitățile de prevenire a pagubelor și aplicabilitatea acestora.

Proiectul reprezintă parte integrantă a două idei de anvergură, menite la rândul lor să contribuie la supraviețuirea pe termen lung a carnivorelor mari și a vidrei, ținând cont și de necesitățile umane.

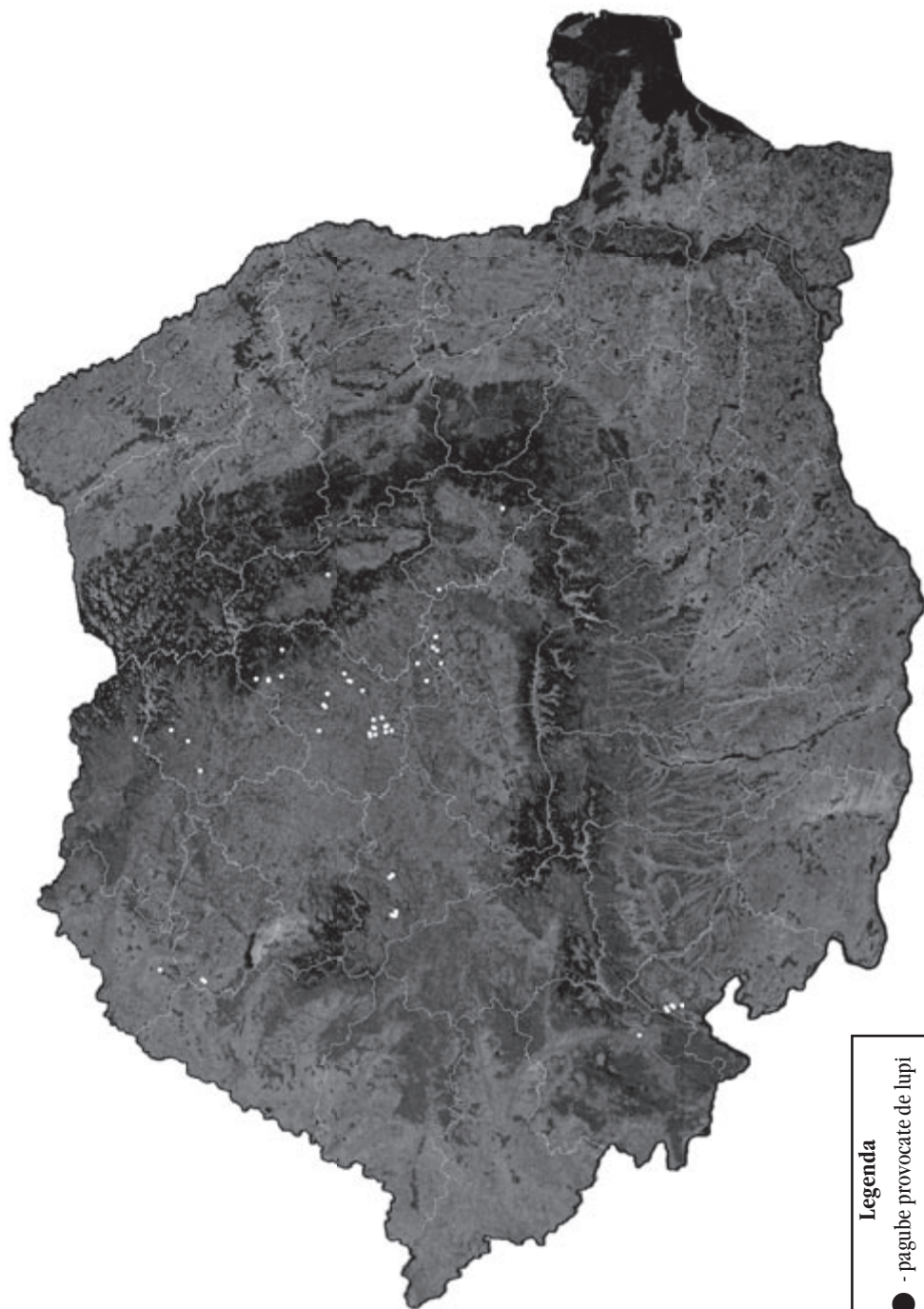
Datele strânse în cursul lunilor precedente vor fi folosite în mai multe feluri: pentru introducerea unor metode de prevenire a pagubelor potrivite și aplicabile în teren pe plan local; pentru informare și educație; pentru elaborarea unor sugestii în vederea îmbunătățirii sistemului de despăgubire.

Lupul (*Canis lupus*)

Legenda

● - pagube provocate de lupi

Lupul (*Canis lupus*)

Răspândire: cândva lupul a fost cel mai răspândit mamifer terestru, populând întreaga emisferă nordică. Datorită excelenței sale capacități de adaptare a cucerit aproape toate tipurile de habitate. Dar persecuția de către om, distrugerea habitatelor și scăderea numărului animalelor ce i-au servit ca pradă au determinat ca astăzi să fie întâlnit numai pe mici fragmente din habitatul lui inițial: în America de Nord - pe teritoriul Statelor Unite - populează 5% din teritoriul lui inițial, în Canada și Mexic 15%, în Europa și Asia 25%. Momentan, cele mai mari efective de pe teritoriul Europei trăiesc în România, Belarusia, Ucraina, Spania, Macedonia și Bulgaria, România găzduind cca. 35% din totalitatea lupilor din Europa (la vest de Rusia).

Caracteristici biologice: Lupul este cel mai mare reprezentant al familiei canidelor (*Canidae*), strămoșul unic și exclusiv al câinelui - la rândul lui cel mai fidel prieten și ajutor al omului de-a lungul istoriei.

Mărimea și culoarea blănii este foarte variată, datorită variabilității fenotipice a speciei. Această variabilitate a devenit evidentă mai ales în cursul selecției și diversificării raselor de câini de către om.

Ca mărime este al treilea dintre animalele de pradă de pe uscat din Europa, după ursul polar și ursul brun. Din punctul de vedere al fenotipului seamănă cu câinele ciobănesc german, cu picioare mai lungi, corp mai scurt și coadă mai scurtă, mai pufoasă, iar toracele este mai puțin adânc decât toracele majorității câinilor de mărime asemănătoare.

Blana este deasă, de culoare variabilă: de la alb, prin gri și maroniu-roșcat până la negru. Lupii europeni par gri la prima vedere, impresie creată de amestecul firelor de păr de diferite culori - alb, negru, galben-maroniu și roșcat, astfel același animal poate să pară de culori diferite în funcție de condițiile de iluminat și mediu.

Greutatea unui lup adult variază între 20-80 kg (mascul), respectiv 15-55 kg (femela), în România lupii având în medie 35-60 kg. Lungimea corpului este de 110-150 cm, iar cea a cozii de 30-35 cm. Înălțimea la greabăn este de 50-70 cm. Mărimea lupilor se poate corela cu mărimea animalelor cu care se hrănesc - astfel exemplarele cele mai

Foto: Kerekes István

mari se regăsesc în America de Nord și în tundrele asiatice, unde hrana lor de bază o constituie bizonul, boul moscat sau elanul.

Lupii umblă pe degete, urmele lor cu 4 degete și gheare seamănă cu urmele câinilor mai mari, dar sunt ușor ovale din cauza degetelor mai lungi. Lipsa celui de-al cincilea deget de pe picioarele posterioare este caracteristic lupilor, acest deget putând fi regăsit la unii câini și fiind cunoscut sub denumirea de pinten. Dentiția este formată din 42 de dinți, caninii și carnasierile fiind bine dezvoltate. Ca fapt divers putem aminti că volumul creierului poate depăși cu până la 30% pe cel al câinilor de aceeași mărime. Lupii din sălbăticie pot ajunge până la vârsta de 10 ani, iar în captivitate trăiesc chiar și 16 ani.

Mod de viață: lupii sunt animale de pradă, și pentru că se hrănesc cu animale ce depășesc mărimea lor (și pe care nu i-ar putea doborî de unul singur), trăiesc în grupuri sociale numite haite. Colaborarea dintre membrii haitei crește șansele de succes a vânătorii, a creșterii puilor și a apărării teritoriului. În cadrul haitei, membrii comunică prin poziția corpului și sunete. Haita este guvernată de o ierarhie strictă, atât între masculi, cât și printre femele. În centrul haitei se situează perechea dominantă (alfa), cărora li se subordonează toți ceilalți membri. Restul haitei este alcătuită din puii acestora și eventual alți lupi străni care s-au alăturat familiei. Luptele interne în cadrul haitei sunt relativ rare, dar în cazul în care totuși au loc, se termină prin adoptarea unei poziții a corpului care exprimă subordonare din partea învinsului - prezentarea gâtului, fără apărare, provoacă inhibarea agresivității în ceilalți membri ai haitei.

În general haitele sunt compuse din 2-15 exemplare. În Europa haitele mai mari sunt foarte rare datorită factorului uman. În România în general o haită are 3-6 membri. Mărimea teritoriului folosit de o haită depinde de mai mulți factori, cum ar fi: mărimea haitei, densitatea și mărimea animalelor ce le servesc ca pradă, factorii geografici și factorul uman. În timp ce în regiunea polară o haită poate controla un teritoriu de până la 2500 km pătrați, cel mai mic teritoriu a unei haite se găsește în Portugalia, având doar 16 km pătrați. Media europeană este de 100-500 km pătrați. Membrii grupului deseori își patrulează, marchează și își apără teritoriul de haitele vecine. Intrușii reprezentați de cele mai multe ori de lupi tineri care și-au părăsit propria haită sau cei renegați de propria haita sunt deseori uciși.

De obicei se deplasează în trap cu aproximativ 8 km/h. Astfel deseori parcurg mai mult de 50 km într-o noapte. Se hrănesc cu unguitate, în România în special cu cerb comun, căprior, mistreț, capra neagră, cerb lopătar, dar și cu iepuri, rozătoare, păsări, eventual leșuri. Toamna consumă și fructele coapte. Pentru că este o pradă ușoară și de multe ori accesibilă, deseori atacă și oile din turme.

Haita își urmărește prada pe distanțe lungi de mai multe kilometri, efectiv până la epuizarea totală a acestuia. Modul de viață a lupilor presupune parcurgerea unor distanțe mari și hrănirea ocazională. Stomacul lupilor are o capacitate de dilatare remarcabilă, ei pot mânca dintr-o dată chiar și 10 kg de carne. Digestia este foarte rapidă, astfel în câteva ore animalul se poate hrăni din nou. Un exemplar adult are nevoie zilnic de 1 kg carne pentru supraviețuire și de 2-2,5 kg zilnic pentru a-și menține condiția fizică și pentru a se putea reproduce.

În timpul vânătorii, lupii reușesc să doboare mai ales animalele bătrâne, slăbite, bolnave sau foarte tinere. Căpriorii, ciutele, caprele negre sănătoase de obicei reușesc să fugă, iar mistreții și masculii de cerb se pot apăra.

Reproducere: de obicei în cadrul haitei se reproduce doar perechea dominantă, în perioada februarie-martie, perioada de gestație fiind - la fel ca la câini - 62-64 de zile. Locul pentru nașterea puilor este ales de femela alfa, în perioada următoare acest loc devenind centrul activităților haitei. Numărul puilor în situații excepționale poate ajunge până la 12, dar în medie nu depășește 3-6. La creșterea lor participă întreaga haită. Începând de la vârsta de 3-4 săptămâni, puii pe lângă laptele matern, consumă și carnea regurgitată de adulți, dezvoltarea lor accelerându-se din acest moment. La 7-8 luni sunt deja membri cu drepturi depline ai haitei, dar numai la vârsta de doi ani ajung la maturitatea sexuală. Lupii dominanți ajunși la maturitate până la împlinirea vârstei de 3 ani ori încearcă să-și câștige rolul de conducător - alfa - ori își părăsesc haita. Primii trei ani din viață sunt cei mai critici pentru lupi, numai o mică parte din ei ajungând la maturitate. Astfel putem deduce că, în pofida părerii larg răspândite, lupul nu este un animal foarte prolific. Pe lângă acesta populația de lupi se și autoreglează datorită nevoilor teritoriale, a concurenței

Foto: Deák Attila

dintre haite, a caracteristicilor de reproducere și a agresivității teritoriale.

Lupii și oamenii¹

Concepția conform căreia omul este urmașul lupului, apare în miturile, religiile multor culturi primitive. Astfel, mama tuturor femeilor și bărbaților turci a fost o lupoaică. Mama lui Genghis Khan, marele conducător al poporului mongol, a fost tot o lupoaică mitologică, Boert-a-Tschao. Sunt cunoscute mai multe variante ale legendei lui Romulus și Remus și a întemeierii Romei. Atât Kyros, fondatorul imperiului persan, cât și bătrânul erou german, Dietrich, au trăit printre lupi. În cadrul mai multor popoare indiene din America de Nord, ca de exemplu la irochezii din regiunea Marilor Lacuri, existau triburi-lup, indieni care s-au autonumit lupi, au adus jertfe unor totemuri reprezentând lupi și erau convinși că sunt urmașii direcți ai lupilor. În aceeași ordine de idei, mai multe popoare vânătoare-culegătoare credeau că lupii sunt ființe supranaturale, de la ei cerând apărare, sănătate și fertilitate.

Un popor primitiv din Asia - Kantschal - fiind convins că omul nu poate concepe doi copii deodată, a crezut că nașterea de gemeni poate fi numai opera lupilor. Pentru că femeia trebuia să fie fidelă soțului ei, neputând avea nici măcar legături sentimentale cu alți bărbați - fie aceștia chiar și zei -, nașterea de gemeni s-a considerat a fi un accident, iar rolul de tată i s-a atribuit lupului. Au pregătit o figurină de lup din iarbă, pe care femeia a trebuit s-o păstreze ca și soț. Indienii de lângă râul Columbia au venerat lupii ca salvatori ai omenirii: pe vremuri când oamenii aveau înfățișare de animal (oameni-cerb, oameni-castor și alte creaturi hibride), erau urmăriți și torturați de bestii. Atunci a apărut lupul pe Pământ, a omorât bestiile, a învins răul în toate formele ei și i-a învățat pe oameni o grămadă de lucruri utile. După legendele lor, lupul i-a creat pe indieni din rămășițele bestiilor. La fel, zeii mitologiei germane și grecești - Wotan și zeița Afrodite - sunt escortați și apărați de lupi. Mitul lupului apărător de toate relele, mai persistă și în zilele noastre: țărani sicilienii în secolul al XIX-lea păstrau labe de lup în grajduri pentru a alunga spiritele rele. Toate aceste idei au totuși la bază o faptă reală: la apariția omului pe pământ, lupul exista deja și prin existența lui a marcat dezvoltarea întregii omeniri. "Procesul de învățare a primilor oameni se baza pe experiența vânătorii și pe observarea comportamentului lupilor." - subliniază Dimitrij Ivanowitch Bibikow, biologul rus specializat în studierea lupilor.

Datorită însușirilor fiziologice, oamenii nu sunt apti pentru vânătoare: nu au

¹ - După: Wolfgang Schroeder (1994) - Le mythe du loup, Le loup: Entre le mythe et la réalité, Revue Panda no.1/94

gheare, nici maxilar dezvoltat, nu sunt destul de rapizi și nici destul de puternici. Oamenii primitivi s-au confruntat cu aceleași probleme ca și lupii, care s-au specializat în vânarea unor animale mai mari ca ei înșiși. Astfel atât oamenii, cât și lupii au trebuit să învețe să vâneze în grupuri. Cel mai de seamă ajutor al omului la vânătoare este și astăzi câinele, descendentul lupului.

“Avem toate motivele să credem că atitudinea pozitivă sau măcar non-negativă față de lupi, a fost tipică pentru mai multe popoare vânător-culegătoare și agricole primitive.” - concluzionează Eric Zimen.

Cum am amintit și în capitoul precedent, relația dintre om și lup a început să se deterioreze după ce oamenii s-au „reprofilat” pe gospodărit și pe creșterea animalelor domestice. Primele conflicte despre care avem cunoștință apar aproximativ în anul 5000 î.H., în așezările timpurii care trăiau din agricultură în Asia de Sud-Vest.

Cel mai vechi document scris care atestă atitudinea negativă a oamenilor față de lupi este Vechiul Testament, unde prinții (regii) Ierusalimului - probabil niște hoți imorali și despoți - sunt comparați cu lupii-hoți. Chiar și Hristos amintește de lupi îmbrăcați în haine de oaie, când vorbește de profeții falși. Exterminarea sistematică și organizată a lupilor începe în Evul Mediu, când Carol cel Mare (742-814) le ordonă cavalerilor săi să lupte împotriva păgânilor și a lupilor. Fratele-lup al omului primitiv, partenerul său de vânătoare ajunsese să fie competitorul de vânătoare al nobililor și hoțul de animale domestice ale țăranilor. În povești și legende el va deveni întruchiparea răului. Psihanalistul Bruno Bettelheim, în cartea lui intitulată “Copiii au nevoie de povești”, afirmă că lupul este nu numai simbolul seducției masculine, ci și întruchiparea tuturor predispozițiilor animalice și antisociale ale omenirii. Pentru alții lupul este întruchiparea animală a diavolului - în 1587, un inchișitor și judecător

Foto: Kerekes István

în procese de vrăjitorie, pe numele de François Bodin, afirmă că lupii nici nu sunt animale, ci magicieni sau vrăjitori deghizați în formă de lup.

Dar exterminarea lupilor își atinge apogeul și sfârșitul de-abia cu mult timp după Evul Mediu, odată cu răspândirea dogmelor universale ale epocii iluminismului și renașterii. Lupul încetează

să fie întruchiparea Satanei, fiind recunoscut ca un simplu dăunător. Însă și acest lucru este de ajuns ca să fie privat de dreptul la existență. Primii naturaliști moderni au adus argumente solide pentru justificarea exterminării "inamicilor societății și a dezvoltării acesteia", cum afirmă Friedrich von Tschudi în lucrarea sa - care este oglinda fidelă a cunoștințelor științifice a perioadei respective - „Fauna Alpilor”. Conform acestuia, în iernile grele, friguroase, lupii au pătruns în Bâle, Soleure, l'Argovie, Freiburg, Zürich și Schaffhausen, atacând și sfâșiind populația, omorând câinii din lanțuri. Scriitorul era de altfel un spirit luminat.

Până la urmă rezultatul a fost dispariția lupului din marea majoritate a habitatului lui inițial. La sfârșitul secolului XVIII. lupii au dispărut din Marea Britanie. După 100 de ani au fost exterminate ultimele exemplare din Germania, Olanda, Belgia și Danemarca, iar la începutul secolului XX. din Franța, Elveția și din 48 de state membre ale Statelor Unite ale Americii. După cel de-al doilea război mondial lupii au fost exterminați și din numeroase țări ale Europei Centrale. În zilele noastre, populația de lupi este în creștere lentă în câteva țări din Europa, iar în alte locuri se încearcă reintroducerea lor - în anumite zone se întoarce și singur dacă găsește

Foto: Koros László

condiții de viață prielnice.

Este evident că lupii pot provoca pagube. Este de înțeles și frica ciobanilor și a țăranilor, deoarece pierderea câtorva animale îi putea împinge în sărăcie și mizerie.

Nenumărate povești istorisesc despre lupii mîncători de oameni: în literatura rusă, de exemplu, despre lupi ce pe timp de iarnă urmăresc saniile, despre trapperi singuratici și despre căutătorii de aur luptându-se cu fiarele. În realitate lupii se tem prea mult de om pentru a-l ataca. Nu există nici o relatare autentică din secolele trecute, dar se poate imagina că într-un trecut foarte îndepărtat accidente de acest gen ar fi putut avea loc. Trebuie remarcat însă faptul, că toate aceste istorisiri s-au născut în timpul marilor războaie sau a unor perioade de foamete - Războiul de Treizeci de Ani (1616-1648), crize politice,

epidemii, când numărul decedaților era atât de mare, încât foarte multe cadavre au rămas neînhumate, drept urmare lupii s-au aventurat în orașele, sate pentru a se hrăni. Există posibilitatea ca și cadavrele oamenilor înghețați în păduri să fi fost consumate de lupi. Lupii au fost învinovați și pentru dispariția unor persoane în păduri, în urma cărora au rămas numai hainele zdrențuite și osemintele.

Ca fapt divers putem aminti că în cursul investigațiilor noastre și noi am întâlnit zvonuri asemănătoare: de-a lungul Târnavelor circulă povestea unei femei care a fost atacată și omorâtă de lupi când se deplasa pe jos între două sate, într-o iarnă foarte geroasă. Însă această întâmplare este arhicunoscută (în mai multe versiuni) și în mai multe sate din valea Nirajului, localnicii fiind convinși că întâmplarea s-a petrecut la ei.

Lupii în România

După cel de-al II-lea Război Mondial, numărul lupilor din pădurile României a fost de aproximativ 4000-5000 exemplare, dar mai târziu acest număr a scăzut semnificativ din cauza braconajului. În perioada imediat următoare războiului, foametea a condus la intensificarea braconajului pentru carne - oamenii folosindu-se de armele de foc rămase din timpul războiului. În lipsa prăzii sălbatică, lupii au cauzat tot mai multe pagube în rândul animalelor domestice. Ajungând astfel în atenția conducerii centrale, în anii '50 a început exterminarea lor organizată, statul plătind premii substanțiale pentru exemplarele împușcate și puii omorâți. S-a făcut uz de toate mijloacele posibile: capcane, otrăvă, până când la sfârșitul anilor '60, numărul lupilor a scăzut la 1500 de exemplare. Din cauza folosirii otravelor și numărul corbilor a scăzut dramatic, iar vulturii au dispărut în totalitate de pe teritoriul României. Până la urmă, guvernul comunist a interzis posesia de arme, ceea ce a dus la scăderea radicală a numărului vânătorilor ilegali (braconieri). Animalele ce constituiau prada lupilor au început să se înmulțească, acest lucru contribuind la creșterea populației de lupi.

În 1991 printr-o hotărâre ministerială s-a interzis folosirea otravei, iar în 1993 România a aderat la Convenția de la Berna. Această convenție, cât și Legea nr.103/1996 (completată de Legea nr.654/2001) definesc protecția lupului în România. Conform acestor legi, lupul este un animal strict ocrotit. Sezonul de vânătoare se stabilește anual printr-o hotărâre guvernamentală (de ex. în sezonul de vânătoare 2003-2004, potrivit hotărârii nr.668/2003, lupul s-a putut vâna numai în perioada 12 septembrie-31 martie). Conform datelor oficiale, în anul 2004 în România trăiau 4144 exemplare, iar hotărârea guvernamentală nr.87/2004 permite recoltarea a 555

de lupi în sezonul de vânătoare 2004-2005.

Pagube produse de lupi în șeptel pe teritoriul Transilvaniei -cazuri cercetate de către noi-

Am colectat datele în perioada august 2004-ianuarie 2005. Am folosit toate sursele posibile de informație: mass media, localnici, ciobani, vânători, pădurari și naturaliști. Scopul nostru a fost să obținem o imagine reală despre circumstanțele și factorii care au făcut posibilă producerea daunelor respective. Persoanele chestionate în multe cazuri nu și-au amintit cu exactitate anumite detalii ale incidentelor, nu cunoșteau exact numărul animalelor din grija lor – acest lucru este valabil mai ales în cazul mieilor tineri, de câteva săptămâni. De aceea în unele cazuri nu vom preciza data exactă a evenimentului, doar luna, eventual anul – aici de fapt fiind vorba de mai multe cazuri sintetizate. În ceea ce urmează vom prezenta schematic cazurile investigate de noi:

Stâna Cerghizel (comuna Ungheni, județul Mureș)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
2004 aug-sept	842 oi, 4 capre, 3 iezi, 1 măgar	6 mari, 4 mici	2-3	1 oaie	pe pășune la 150 m de stână
2004 aug-sept	842 oi, 4 capre, 3 iezi, 1 măgar	6 mari, 4 mici	2-3	1 oaie	în pădure

Cauze posibile:

1. imediata vecinătate a pădurii
2. oile nu erau în strungă, pentru că gardul acesteia era prea slab – ciobanii se temeau ca oile vor dărâma gardul

Stâna Tirimia (comuna Gheorghe Doja, județul Mureș)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
2004	320 oi, 48-50 capre, 2 cai, 7 porci și 2 vaci	4 mari, 2 mici	2	1 capră	lupii au scos-o din strungă?

oct. 2004	320 oi, 48-50 capre, 2 cai, 7 porci și 2 vaci	4 mari, 2 mici	2	1 oaie	lupii au scos-o din strungă?- cadavrul a fost găsit la 150 m de stână, pe malul pâraului
--------------	---	-------------------	---	--------	---

Cauze posibile:

1. Câinii erau legați (după părerea ciobanului, acesta era cauza)

Stâna Drojdii (comuna Bereni, județul Mureș)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
21 iun. 2003	?	6	4	1 mânz	la 100 m mai sus de stână, pe creastă, la marginea pădurii

Cauze posibile:

1. Iapa a fost legată de un copac la marginea pădurii, destul de departe de stână, cu toate că ciobanul știa că doi lupi își fac regulat apariția în zonă – conform ciobanului, acesta știa chiar și traseul folosit de lupi, care trecea foarte aproape de locul unde a fost legată iapa.

* Familia ciobanului a amintit de mai multe cazuri când lupii au atacat oile, dar am reușit să investigăm doar o parte dintre acestea - restul s-a întâmplat cu mai mult de trei ani în urmă, astfel nu constituiau obiectul cercetării noastre. (2000. noiembrie – 2 lupi au omorât 2 oi pe pășunea din imediata apropiere a satului).

Stâna Bahnea (comuna Bahnea, județul Mureș)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
2003	400 oi, 30 capre, 120 miei, 1 cal, 1 măgar și 1 vacă	10 mari, 2 mici	2-3	2 sau 3 oi	?
mai-iun. 2004	400 oi, 30 capre, 120 miei, 1 cal, 1 măgar și 1 vacă	10 mari, 2 mici	2-3	6 miei	în strungă (micii) – oile speriate pot rupe gardul strungii

Cauze posibile:

1. stâna se află într-un loc greu de supravegheat din cauza vegetației dense.
2. După părerea ciobanului, câinii odată mușcați de lup în viitor evită confruntarea cu aceștia.

Stâna Lepindea (comuna Bahnea, județul Mureș)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
aug. 2004	400 oi, 27 capre, 6 porc	4 mari, 2 mici	2	2 oi	lupii au luat oile din turma care înoptau în liber, lângă stână. Cadavrele oilor au fost găsite la 50 de metri de stână într-un stufăriș, pe malul unui pârau.

Cauze posibile:

1. Oile înoptau în liber, în afara strungii.
2. Cu câinii legați, turma era lăsată fără apărare din direcția pădurii - ieșind din pădure, lupii au atacat turma tocmai din această direcție.

Stâna Idrifaia (comuna Suplac, județul Mureș)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
6 oct. 2004, noaptea la ora 2	400 oi, 2 cai, 1 vițel	4 mari, 1 mic	2	1 oaie	în liber, pe pășune, în spatele stânei

Cauze posibile:

1. După părerea ciobanului incidentul s-ar fi putut evita, dacă ar fi fost mai atenți, însă ei nu se așteptau la apariția lupilor.

Stâna Suplac (comuna Suplac, județul Mureș)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
mai 2004	750 oi și capre, 2 cai, 11 porci, 60 păsări domestice	12 mari	4-5	1 oaie, 4 miei	lângă stână, pe pășune
sept 2004	750 oi și capre, 2 cai, 11 porci, 60 păsări domestice	12 mari	4-5	2 oi, 1 miel	lângă stână, pe pășune

Cauze posibile:

1. Câinii nu sunt destul de curajoși (se tem să se apropie de lupi)

2. Oile înnoptau în liber, în afara strungii.
3. În timpul ultimului atac câinii erau legați.

Stâna Laslău Mare (comuna Suplac, județul Mureș)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
2. - 3. aug. 2004	350 oi și câteva capre	4 mari	2	1 oaie, 1 ied	pe pășune
2004	350 oi și câteva capre	4 mari	2	1 oaie	în strungă
2003	350 oi și câteva capre	4 mari	2	1 măgar și 1 măgăruș	pe pășune, la 1 km de stână

Cauze posibile:

1. Oile erau noaptea la pășunat și erau împrăștiați.
2. Ciobanii și câinii au observat incidentul prea târziu.

Stâna Laslău Mare - Pășunea „La stejar” (comuna Suplac, județul Mureș)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
11 oct. 2004	558 oi și capre, 5 porci, 1 cal, 1 mânz	4 mari 1 mic	2	1 oaie	în strungă
iul. 2004	350 oi și capre	4 mari	2	1 capră	în strungă
2003	?	4 mari	4	2 oi, 1 miel	?

Cauze posibile:

1. Câinii au fost atrași de lupi.

Stâna Vaidacuta (comuna Suplac, județul Mureș)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
în 2004. cu excepția lunilor iul.-aug.	200 oi câteva porci, vacii și cai	4 mari 2 mici	2	în total 15 animale (oi, miei și berbeci)	oile au fost scoase prin gardul strungii, sau au fost luate de lângă strungă

Cauze posibile:

1. Căinii au fost atrași de lupi.

Stâna Odrihei (comuna Coroisânmartin, județul Mureș)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
în cursul iernii 2004	300 oi, 30 capre, 3 vaci, 1 cal, 3 măgari, 1 catâr	6 mari 2 mici	1	10 oi	pe pășune și în strungă
primăvara 2004	300 oi, 30 capre, 3 vaci, 1 cal, 3 măgari, 1 catâr	6 mari 2 mici	2	0 (3 oi atacate-toate au fost salvate)	pe pășune și în strungă
oct. 2004	300 oi, 30 capre, 3 vaci, 1 cal, 3 măgari, 1 catâr	6 mari 2 mici	2	1 (3 oi atacați-2 au fost salvate)	pe pășune și în strungă
7 nov. 2004	300 oi, 30 capre, 3 vaci, 1 cal, 3 măgari, 1 catâr	6 mari 2 mici	2	1 (2 oi atacați-una a fost salvată)	pe pășune și în strungă

Cauze posibile:

1. În cursul iernii, oile au fost păzite de o persoană în vârstă care avea probleme cu auzul.

2. Atacul lupilor a fost observat prea târziu.

3. Potrivit ciobanului, totul depinde de atenția celor care păzesc animalele.

Stâna Șoimuș (comuna Coroisânmartin, județul Mureș)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
de Paști, în mai, oct. 2004	250 oi, 25 capre, 1 cal	5 mari, din care 2 tineri	2	0 (oile atacate au fost salvate)	pe pășune și în strungă

Stâna Periș (comuna Periș, județul Mureș)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
------	--------	-------	---------	----------	----------------

apr. - mai 2004	287 oi și capre, 4 vaci, 1 iapă, 1 cal, 1 scoafă, 8 purcei	2 mari, 2 pui	5	1 capră 1 miel	în strungă
apr. - mai 2004	287 oi și capre, 4 vaci, 1 iapă, 1 cal, 1 scoafă, 8 purcei	2 mari, 2 pui	5	1 miel	lângă stână, când oile dormeau în afara strungii
apr. - mai 2004	287 oi și capre, 4 vaci, 1 iapă, 1 cal, 1 scoafă, 8 purcei	2 mari, 2 pui	5	1 miel	lângă stână (seara când turma a pornit la pășunat)?

Cauze posibile: 1. Câini nepotriviți.

Stâna Gornești (comuna Gornești, județul Mureș)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
nov. 2003	?	?	?	2 capre 1 oaie	?
sept. 2004	480 oi, 70 capre, 2 cai 1 măgar	8 mari, 4 mici	4	1 oaie	pe pășune, pe malul pârâului

Cauze posibile:

- Oile înnoptau în afara strungii.
- De obicei, în fiecare an primul atac îi prinde nepregătiți pe ciobani și pe câini.

Stâna Mura Mare (comuna Gornești, județul Mureș)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
oct. 2004	În jur de 400 oi, 8 purcei	5 mari (din care 2-3 tineri)	2	34 oi	liber, pe câmp, în spatele stâniei

Cauze posibile:

- Oile înnoptau în afara strungii.

2. Din cauza vremii ploioase, câinii nu erau destul de atenți.

Stâna Fițcău (comuna Aluniș, județul Mureș)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
primăvara 2004	400 oi și capre	6 mari, 2 mici	7	2 viței? 1 ied?	pe pășune
vara 2004	400 oi și capre, 40 vaci, 4 cai, 8 porci	6 mari, 2 mici	7	2 oi?	pe pășune (la adăpat)
sept. 2004	400 oi și capre	6 mari, 2 mici	3	1 oaie	pe pășune

Cauze posibile:

1. Înainte de septembrie, oile dormeau afară, pe pășune
2. Terenul este greu de supravegheat. (teren deluros, cu păduri, tufișuri)
3. Pășunatul seara târzie.
4. Imediata apropiere a pădurii.
5. Adăparea se face într-o pădure de-alungul pâ râului.

Sălard (Comuna Lunca Bradului, județul Mureș)

Data	Șeptel	Câini	Persoane	Pierderi	Locul atacului
dec. 2001	0	2 mari	2, familia	1 câine (malamut)	în curtea cabanei

Cauze posibile:

1. După părerea proprietarului, incidentul nu s-ar fi întâmplat dacă câinele n-ar fi fost legat. (fiind legat nu avea posibilitatea de a se apăra)

Stâna Deda Bistra (Comuna Deda, județul Mureș)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
vara 2004	400?	8 mari	6	8 oi	pășunea Pleșei (noaptea, în strungă)
sept. 2004	400?	8 mari?	?	4 oi	valea pâ râului Bistra

Cauze posibile:

1. Pe terenul accidentat, câinii nu observă întotdeauna lupii care stau ascunși în tufișuri și între arbuști.

Poiana Țesnii – Piatra Galbenă (la 12 km de Băile Herculane, județul Caraș Severin)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
2004	25 capre	2 mari, 4 mici	1	0 (după 2 ore de încercări, lupii au plecat)	pe pășunea cu arbori

Stâna Podeni Vale (comuna Podeni, județul Caraș Severin)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
16 sept. 2004	70 oi și 18 capre, 3 vaci 2 viței, 1 cal	2 mari 2 mici	1 păstoriță	1 oaie	pe pășune, aproape de stână

Cauze posibile:

1. Câinii se tem prea mult de lupi – acest lucru a fost sesizat și după felul în care lătrau la apariția lupilor.

Sarafinești (comuna Podeni, județul Caraș Severin)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
mart. 2004	?	?	?	3 capre	?
mai 2004	?	?	?	1 oaie 1 miel	?
20 iul. 2004	?	?	?	4 capre	pe pășune
14 oct. 2004	80 oi, 10 capre, 1 vacă, 4 boi, 1 vițel, 1 cal	2 mari (unul are 20 de ani)	familia, 6 persoane	16 oi 1 berbec	în țarc, înalt de 1,80 m
2004	?	?	?	2 porci	în sat

Cauze posibile:

1. Câinii nu sunt potriviți – se zice că nu lătrau la venirea lupilor
2. Casele din sat sunt situate la o distanță destul de mare una de cealaltă.
3. Țarcul era înalt de 1,80 m, astfel nimeni nu s-ar fi gândit că lupii ar îndrăzni să

pătrundă în interiorul acestuia.

Stâna Podeni (Pășunea Valea Camenii) (comuna Podeni, județul Caraș Severin)

1.

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
mai 2004	15 oi, 8 capre, 1 vacă, 1 porc	5 mari	2	1 oaie	pe pășune
aug. 2004	15 oi, 8 capre, 1 vacă, 1 porc	5 mari	2	2 oi	pe pășune

* În decursul lunilor iunie și iulie, lupii au încercat în repetate rânduri să prădeze din turmă, fără a reuși însă.

Cauze posibile:

1. Câinii lătrau în direcția greșită. (lupii i-au atras în direcția greșită).
2. Ciobanii nu erau atenți - nu se așteptau la așa ceva.

2.

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
sfârșitul lui mai 2004	80 oi, 2 boi, 2 porci și păsări domestice	5 mari	3	1 oaie	pe pășune, lângă pădure (la 10 metri de ciobani)
vară- toamnă 2004	80 oi, 2 boi, 2 porci și păsări domestice	5 mari	3	6-7 oi	?

Cauze posibile:

1. Ciobanii nu erau atenți - lupii au reușit să prindă oaia la 10 metri de ciobani.

Stâna Ip (comuna Ip, județul Sălaj)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
24 ian.	1000 oi și câteva capre, 10 vite, 20 cai	6 mari, 3 mici	2	2 oi	pe pășune, la 100 m de stână

7 apr. 2004	1000 oi și câteva capre, 10 vite, 20 cai	6 mari, 3 mici	2	1 capră 1 oai 1 miel	liber pe pășune, nu departe de stână
15 aug. 2004	1000 oi și câteva capre, 10 vite, 20 cai	6 mari, 3 mici	2	2 oi	liber pe pășune, nu departe de stână
26 oct. 2004	1000 oi și câteva capre, 10 vite, 20 cai	6 mari, 3 mici	2	36 oi	începând de lângă stână, până la o distanță de 4km de aceasta

Cauze posibile:

1. Oile nu erau închise în strungă în timpul nopții.
2. La ultimul atac oile erau lăsate fără supraveghere.
3. Ciobanii erau nepregătiți - lupii își fac apariția foarte rar în regiunea respectivă.

Stâna Săcel (comuna Săcel, județul Maramureș)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
mai 2004	250 oi, 25 vite 2 cai	5 mari	2	2 oi, 4 miei	pe pășunea de lângă sat
iul 2004	250 oi, 25 vite 2 cai	5 mari	2	2 oi	pe pășune alpină
toamna 2004	250 oi, 25 vite 2 cai	5 mari	2	2 oi, 1 câine	pe pășunea de lângă sat

Cauze posibile:

1. Câinii erau atrași de lupi.
2. Când câinii au sesizat prezența lupilor, oile au fost deja omorâte

Casă la 1 km de comuna Coșbuc (comuna Coșbuc, județul Bistrița-Năsăud)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
8 noi. 2004	24 oi, 16 capre	3 mari 2 tineri	1	18 oi	în strungă, pe pășune, la mai multe kilometri de casă

Cauze posibile:

1. oile erau în grija unei persoane cu grave probleme auditive.
2. Strunga era la 20 de metri de casă, fără posibilitatea de a fi supravegheată
3. Prezența lupilor nu a fost semnalizată de mult în zonă, astfel oamenii nu se așteptau

la apariția lor.

După Deal (comuna Ponor, județul Alba)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
primăvara 2001	?	?	1	1 oaie	pe o pantă potrivită pentru pășunat
toamna 2003	-	1	1 persoană	1 câine	în grădina casei

Cauze posibile:

1. detaliile atacului asupra turmei păreau incredibile – astfel credibilitatea cazului rămâne sub semnul întrebării.
2. În satele din Țara Moților, casele stau la o distanță destul de mare una de cealaltă, astfel diferența dintre interiorul satului și pășune este greu perceptibilă.

Tău Cornii (comuna Roșia Montana, județul Alba)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
vara 2003	300 oi	?	?	1-2 oi / familie păgubită	pe puținele terenuri potrivite pentru pășunat, aflate printre casele împrăștiate
oct. 2003	?	?	?	1-2 oi pe familiile păgubite	pe puținele terenuri potrivite pentru pășunat, aflate printre casele împrăștiate
ian. 2004	?	?	?	? – sătenii au renunțat la creșterea oilor	pe puținele terenuri potrivite pentru pășunat, aflate printre casele împrăștiate

Cauze posibile:

1. Oile pășunau fără supraveghere.
2. Casele sunt situate la o distanță destul de mare una de cealaltă. Între case se află terenuri întinse, neîmprejmuite. O parte dintre săteni s-a mutat (din cauza firmei RMGC), astfel activitatea umană este aproape imperceptibilă. În fața lupilor practic nu există nici un fel de obstacol care să-i împiedice să prădeze în timpul pășunatului.

Stâna Fișer (Pășunea Gherghilău) (Rupea, județul Brașov)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
iul. 2004	peste 1000 de oi, 1 taur, mai mulți cai	9 mari	3	5 oi	în strungă și în jurul strungii
oct. 2004	peste 1000 de oi, 1 taur, mai mulți cai	9 mari	3	10 oi	în strungă și în jurul strungii (1 oaie a fost luată la adăpătoria aflată la o distanță mai mare de stână)

Cauză posibilă:

1. După spusele ciobanului (slugii) oile erau închise în strungă în timpul nopții, însă după mărirea strungii aceasta nu putea adăposti mai mult de un sfert din efectivul de oi.
2. În apropierea stânii și pe pășune se află mai multe spoturi de tufăriș, unde prădătorii se pot ascunde cu ușurință.

Stâna Bunești (comuna Bunești, județul Brașov)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
primăvara-toamna 2004	1000 oi, 15 capre, 10 vite, 1 cal	9 mari, 1 mic	4-6	2 oi, 2 miei	două pe pășune și două în strungă

Cauze posibile:

1. Ciobanii dormeau când lupii au intrat în strungă.
2. Câinii n-au observat lupii ascunși în tufăriș.
3. Potrivit observațiilor noastre, turma trece des prin teren împădurit. Am observat câteva animale care șchiopătau și care, rămânând în urmă, pot reprezenta o pradă ușoară pentru prădători.

Stâna Meșendorf (comuna Bunești, județul Brașov)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
primăvara-toamna 2004	700 oi, 12 vite, 10 cai, 20 porci	4-5	3-5	4 oi, 3 miei	?

Cauze posibile: 1. În majoritatea cazurilor era vremea ploioasă când câinii își caută adăpost, lăsând turma fără apărare.

Stâna Rodeș (comuna Bunești, județul Brașov)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
20 febr. 2004	800 oi, 5 măgari, 6 porci	5 talie mijlocie	3	4 oi 10 miei	pe pășune, liber în jurul strungii
vara 2004	?	?	?	2 miei	?

Cauză posibilă:

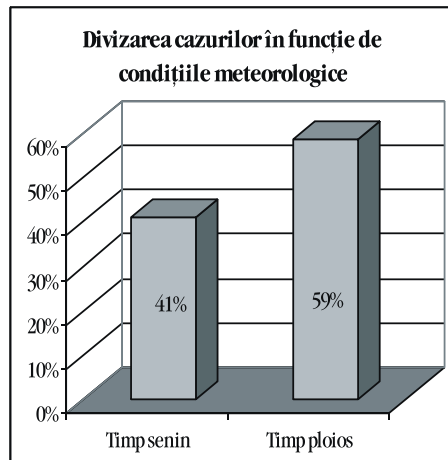
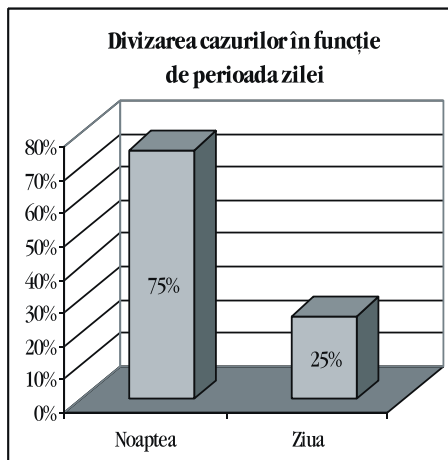
1. Ciobanii nu acordau atenție lătrăturii câinilor.
2. Oile erau pe malul drept al pârâului revărsat, iar câinii și stâna erau pe malul celălalt.

Câteva comentarii referitoare la cazurile prezentate

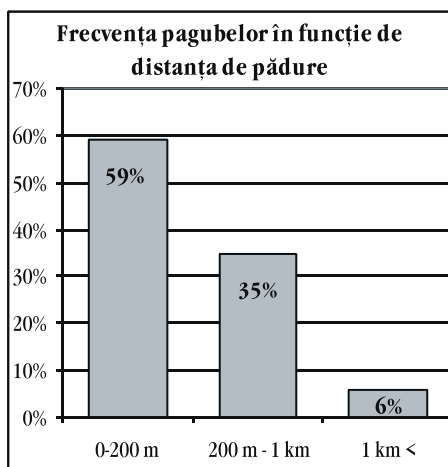
1. Circumstanțele atacurilor:

În 71% din cazuri știm în ce perioadă a zilei s-au petrecut evenimentele, iar în 34% din cazuri avem cunoștință despre condițiile meteorologice.

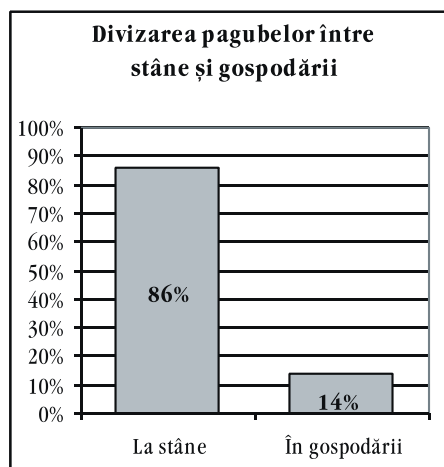
Prezentate grafic:

În 73% din cazuri cunoaștem distanța de la cea mai apropiată pădure:

Divizarea cazurilor în funcție de locul producerii pagubei:

2. Atacuri petrecute în interiorul satelor: în timpul studiului am aflat despre 10 cazuri în care lupii au provocat daune în interiorul satelor. Dintre acestea am reușit să studiem 9 cazuri - câteva incidente au fost prezentate și de către presă. Într-unul dintre ele, lupii de fapt au făcut ravagii într-o gospodărie, dar aceasta se afla la o distanță de aproximativ 1 km de sat, astfel circumstanțele sunt practic identice cu cele ale unui caz tipic de atac la stână. Restul atacurilor s-au produs în trei sate izolate, cu populație redusă. Aici casele sunt destul de îndepărtate una față de cealaltă, între ele fiind intercalate tufișuri, copaci și mici pășuni. În afară de clădirile care formează centrul satului, distanța dintre case este deseori de 100 m, sau chiar și mai mult (ca de exemplu în satele din Țara Moșilor, în Munții Apuseni). Gospodăriile învecinate de multe ori sunt separate numai de un gard simbolic. Nu e de mirare că chiar și un animal timid - cum este și lupul - se încumetă să se aventureze în aceste așezări liniștite, unde activitatea umană este aproape insesizabilă. Nu avem cunoștință despre cazuri în care lupul să fi intrat într-un sat „obișnuit”.

3. Caracteristicile atacurilor:

Ciobanii cu care am discutat, ne-au povestit câteva detalii interesante ale atacurilor de lup asupra turmelor. Conform acestora, deseori lupii se apropie de stână din direcția opusă vântului.

În multe cazuri mai mulți indivizi atacă turma din mai multe direcții, alungând oile de sus în jos. Ei încearcă să separe animalul ales de restul turmei, și, direcționându-l spre vale, îl omoară lângă un curs de apă. Spre vale lupilor le este mult mai ușor să separe un individ de restul turmei și să-l mâne într-un timp scurt la o distanță sigură de stână.

Pentru mult timp nu am înțeles cum un lup reușește să ducă fără a fi observat o oaie adultă la mai multe sute de metri de stână. Părerea unor ciobani este că lupul apucă oaia de gât și o ”mână” cu coada. Această părere se bazează pe observația că lupii, încercând să-și târască prada cât mai departe de turmă, nu-o omoară pe loc, ci apucând-o „de guler”, o orientează în direcția dorită, sau o îndrumă pur și simplu, fără a-o apuca. Lupul, în timp ce-și mână prada, își folosește coada pentru a-și menține echilibrul. Această imagine - pentru un observator de la distanță - poate crea impresia că lupul își mână victima cu coada. Ocazional, ciobanii au pomenit și de modul în care lupii “hipnotizează oile cu privirea”, care, astfel, îi urmează voluntar. Această idee ar putea avea o explicație: oaia speriată, separată de turmă, instinctiv se îndreaptă spre cel mai apropiat semen. Se poate întâmpla ca în loc de o altă oaie să

urmeze chiar lupul care aleargă în fața ei.

Deseori ne-am întrebat: cum reușesc lupii să răpească oi din turme păzite de mai mulți (uneori chiar și 10) câini mari? Aproape fiecare cioban a menționat că lupii îi ademenesc pe câini departe de turmă apropiindu-se din mai multe direcții. Primul câine care observă apropierea inamicului atrage atenția celorlalți, astfel toți se iau după același lup. Deseori și ciobanul își urmează câinii pentru a-i încuraja, turma rămânând astfel fără apărare.

Ocazional lupii pot intra și în strungă. De cele mai multe ori însă ei nu reușesc să scoată de acolo o pradă mai mare de un miel – excepție făcând cazurile în care gardul este foarte șubred.

Rareori se întâmplă ca lupii să ucidă mai multe animale decât pot consuma (în natură așa ceva nu se întâmplă). În cursul cercetărilor ne-am întâlnit cu cinci cazuri în care lupii au omorât mai mult de 10 animale. În toate aceste cazuri, ciobanii – după spusele lor – nu au luat toate măsurile pentru apărarea turmei. Astfel, în două cazuri oile au înnoptat în afara strungii, sub cerul liber, iar în celelate trei cazuri turma a fost lăsată fără nici o supraveghere. Câteodată, lupul care intră într-o strungă mică, văzând mulțimea de potențială pradă, auzind lătratul câinilor, precum și diferitele zgomote și simțind mirosul de om, devine prea excitat. Astfel nu așteaptă moartea animalului atacat inițial, dându-i drumul și orientându-se spre o altă oaie. În cazul turmelor surprinse în afara strungii, tot condițiile deranjante îi determină să atace pe rând mai multe animale, fără a se hrăni din ele. Între timp lupii urmăresc grupurile de oi desprinse de turmă.

Conform observațiilor noastre, mai ales în preajma turmelor care înnoptează împrăștiat, sunt scoase la pășunat noaptea sau trec prin zone împădurite, cu tufișuri, se ivesc nenumărate ocazii de atac pentru prădători. Deasemenea, am avut ocazia de mai multe ori să observăm oi bolnave,

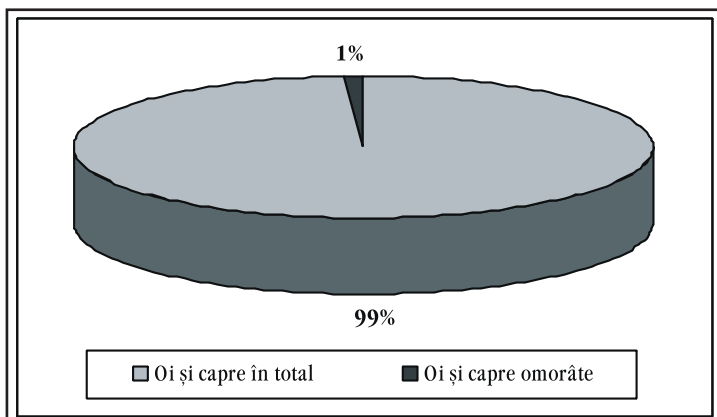
Foto: Kecskés Attila

șchiopătânde, care nu puteau ține pasul cu turma, acestea putând fi o pradă ușoară.

4. Importanța daunelor provocate de lupi. Acolo unde în habitatul lupilor se țin animale domestice, posibilitatea ca lupii să le atace - mai devreme sau mai târziu - este mare. Explicația constă în faptul că animalele de pradă aleg întotdeauna prada cea mai ușoară și cea mai abundentă. Animalele domestice, față de semenii sălbatici, în cursul timpului și-au pierdut treptat capacitatea de a se apăra sau de a fugi. Au nevoie de om pentru a le asigura protecție. În plus, se regăsesc în număr mare pe teritorii restrânse (de ex. turma de oi) - cu excepția teritoriilor neafectate de om. Iar în Europa nu există astfel de teritorii.

În consecință, pagube cauzate de lupi există peste tot unde lupii și oamenii trăiesc împreună. Nu se poate nega că în unele cazuri daunele pot fi însemnate, mai ales când animalele ucise de lupi constituiau singura sursă de supraviețuire ale proprietarilor. Este de înțeles, dacă cineva are doar două oi și amândouă sunt omorâte de lupi, respectivul se va resemna foarte greu și va purta pică acestor dijmuitori ai naturii. În același timp nu putem trece cu vederea însă că numărul animalelor domestice ucise de lupi pe un teritoriu dat este totuși infimă față de numărul animalelor domestice din teritoriul respectiv.

Astfel, în județul Mureș în 2004 erau trecute în evidență 339.843 de oi și capre! În același an, în cazurile studiate de noi, 79 de oi și capre au căzut pradă lupilor. După estimările noastre, am reușit să evaluăm aproximativ 50% din totalitatea daunelor, acesta însemnând că lupii au omorât maximum 0,04% din efectivul de oi și capre al județului Mureș. **Turmele pe care le-am vizitat în județul Mureș aveau în totalitate 6.996 oi și capre, dintre care 79 au căzut victime lupilor. Reprezentat grafic, acesta arată în felul următor:**

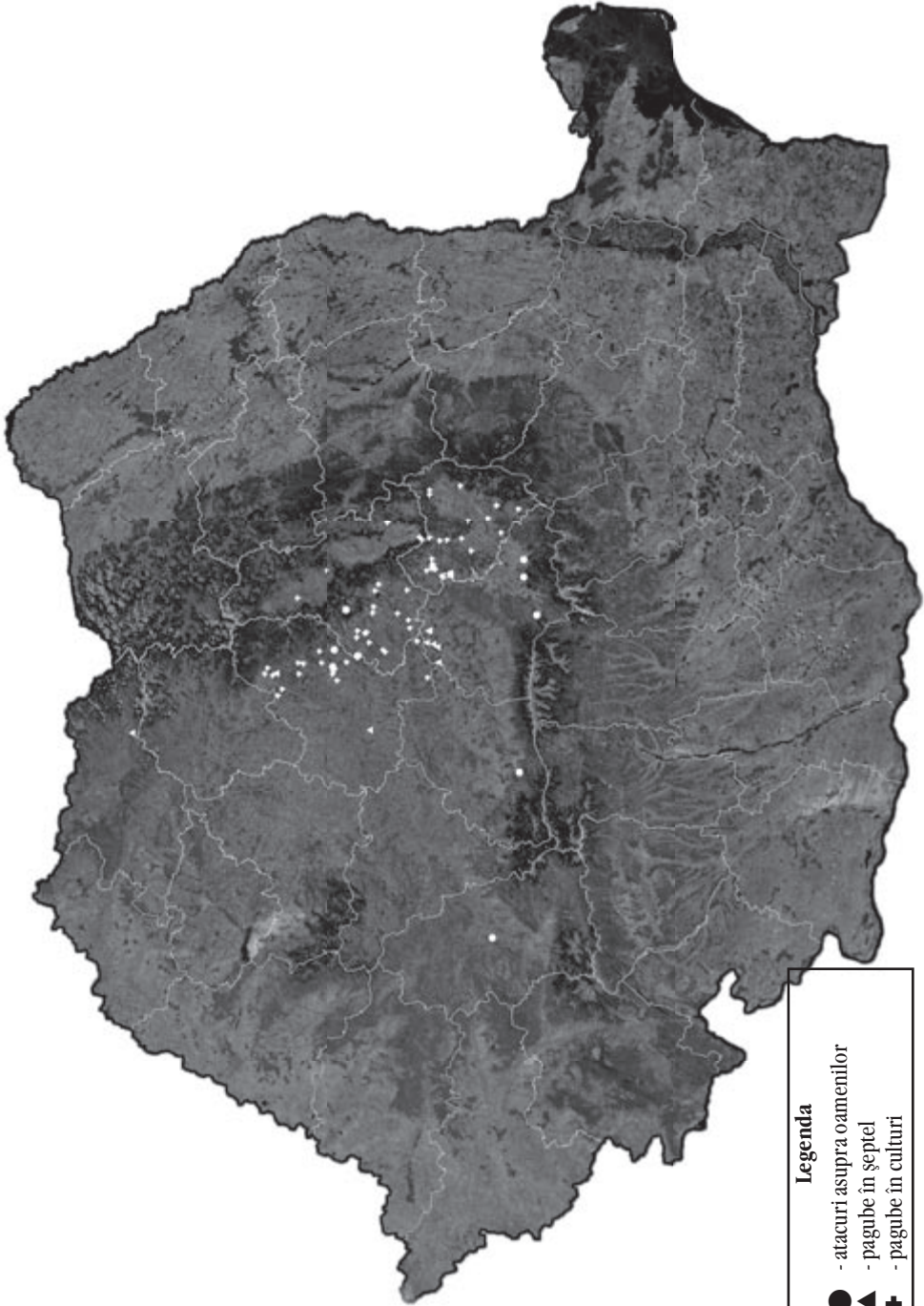

* Ca și concluzie finală putem aminti că nu există dovezi certe că toate daunele atribuite lupilor au fost într-adevăr cauzate de ei. Este posibil ca un mic procent din daune să fi fost produs de câini. Dovada acestei ipoteze îl constituie o blană (supusă de ciobani a fi una de lup), care provine de la un animal ucis de câinii ciobănești în timp ce animalul dădea târcoale stâniei. Deși alți ciobani pe care i-am întrebat ulterior au afirmat că este vorba de un lup, după o analiză mai amănunțită s-a dovedit a fi a unui câine asemănător lupului. În diferite regiuni oamenii vorbesc despre lupi de colorit ciudat (lup roșcat, lup cu pată albă pe stern), deci se poate pune întrebarea: este vorba într-adevăr de lup?

Ursul (Ursus arctos)

Ursul (*Ursus arctos*)

Conform celor mai recente studii, în prezent familia urșilor cuprinde 7 specii:

1. Ursul buzat (*Melursus ursinus*) - în junglele din India, Sri Lanka și Nepal.
2. Ursul cu ochelari (*Tremarctos ornatus*) - în America de Sud - singura specie de urs din emisfera sudică
3. Ursul malaezian (*Helarctos malayanus*) - în Asia de Sud-Est
4. Ursul negru asiatic sau ursul tibetan (*Ursus thibetanus*) - în Asia Centrală și de Est
5. Baribalul sau ursul negru (*Ursus americanus*) - în America de Nord
6. Ursul polar (*Ursus maritimus*) - la Polul Nord
7. Ursul brun (*Ursus arctos*)

Răspândire: ursul brun este cel mai larg răspândit reprezentant al familiei urșilor. Cândva arealul lui cuprindea cea mai mare parte a emisferei nordice, de la zonele subtropicale până la Polul Nord: Europa, Africa de Nord, Asia Centrală și de Nord, Japonia și America de Nord. În afară de populațiile din Rusia, Canada și Alaska, toate populațiile de urs brun se află în regres. Datorită persecuției umane, a distrugerii habitatelor și a exploatării resurselor naturale care asigurau hrana pentru urs, arealul acestuia s-a diminuat la o mică parte din cel inițial. Situația este și mai mult agravată de braconajul și comerțul cu diferite organe de urs (ca de exemplu comerțul cu vezica biliară, folosită în medicina tradițională orientală, a cărei substanță activă se poate găsi de altfel și în aproximativ 54 de specii de plante medicinale). La nivel global, numărul urșilor brunii este estimată la 125 000 - 150 000 exemplare. În Europa, populația de urs brun (aproximativ 50 000 exemplare) - în afara populațiilor din Nord-Est - este fragmentată și constă din populații mici, izolate. În afară de Nord-Estul Europei (37 000 de exemplare), populații mai însemnate se regăsesc în Munții Carpați (8 100), în Alpii Dinari - Munții Pindos (2 800) și în Peninsula Scandinavă, unde populația de 130 exemplare, aflată în pragul extincției, în decurs de 70 de ani a ajuns să numere 1000 de exemplare. Această creștere anuală de 10-15% a populației este cea mai mare pe nivel mondial, observată până acum la această specie.

Caracteristici biologice: fenotipul ursului brun variază în funcție de cantitatea și calitatea hranei disponibile și de habitatul animalului. De obicei masculii sunt mai mari ca femelele. Cei mai mari urși brunii trăiesc pe insula Kodiak (așa numiții urși - Kodiak), în apropierea coastei sudice a peninsulei Alaska. Aceștia pot atinge și greutatea de jumătate de tonă, iar lungimea lor poate depăși 3 m. Nu sunt cu mult mai prejos nici urșii care trăiesc în zona de coastă a peninsulei Alaska (ursul grizzly din

Foto: Nicolae Șerban - Pârâu

Alaska), sau urși bruni din Kamceatka, în Nord-Estul Asiei. La sfârșitul verii și toamna, acești urși consumă o cantitate însemnată de carne de somon, bogată în proteine. (somonii care se reproduc pe coasta de Nord-Est al Asiei sau pe coasta de Vest a peninsulei Alaska; somonii sunt pești marini asemănători păstrăvului, însă mult mai mari, care toamna părăsesc marea, ajungând în râuri, unde se reproduc, după care mor). Urșii bruni din

Europa, care trăiesc în habitate unde au acces la mai puțină hrană bogată în proteine animale, sunt mult mai mici decât precedenții.

Lungimea ursului brun din Carpați în general variază între 150-200 cm, greutatea fiind între 100-300 kg, iar înălțimea la greabăn oscilează între 90-150 cm. Ridicându-se pe picioarele posterioare, poate să atingă o înălțime de 2,5 m. Coloritul este variat, putând fi de toate nuanțele, de la maro deschis până la aproape negru, dar de obicei culoarea blânii este maro închis.

Primul lucru care se observă la urși este constituția robustă și impresionanta cocoasă dintre umeri, formată din mușchi enormi, cu ajutorul cărora ursul își poate dezgropa cu ușurință din pământ hrana: rădăcini, larve de insecte și cuiburi de mamifere mici. Deși ursul poate părea greoi, aparențele nu trebuie să ne înșele - el poate fi și foarte rapid.

Pe labe sunt dispuse câte cinci degete, care se termină în niște gheare imense - de 5-10 cm - de forma unei seceri. Datorită acestora este un bun săpător, și la nevoie un bun cățărător. Ghearele sunt utile pentru desfacerea butucilor putreziți sau la răsturnarea pietrelor în căutarea insectelor, în special a furnicilor. Urmele ursului sunt caracteristice, în care se pot distinge ușor cele 5 degete dotate cu gheare. Urmele labelor posterioare sunt mai lungi.

Dentiția ursului indică dieta acestuia: are canini bine dezvoltati, dar, spre deosebire de celelalte carnivore, suprafața molarilor destinată măcinării este mai mare. Aceasta are rolul de a măcina hrana de origine vegetală. Dentiția urșilor indică deci un mod de viață omnivor.

Urșii trăiesc în medie 20-25 ani, iar cea mai înaintată vârstă înregistrată în captivitate a fost de 47 de ani.

Mod de viață: urșii de obicei duc o viață solitară și, dacă este posibil, ocolindu-se

reciproc. De la această regulă face excepție perioada de împerechere, când masculul rămâne lângă femelă pentru o vreme, ca și perioada când ursoaica își crește puii. Urșii tineri de 2-3 ani pot rămâne împreună încă un timp destul de îndelungat. În afară de cele amintite, periodic, pe teritoriile cu hrană abundentă se pot observa mai multe exemplare, dar în acest caz între ei există o ierarhie strictă.

Ursul preferă pădurile de fag și de stejar ale zonelor colinare, sau pădurile de conifere din zonele montane. Mărimea teritoriului variază în funcție de abundența hranei: de la 50 de km pătrați (Croația) se poate extinde până la 1600 km pătrați (pădurile Scandinaviei). Pe lângă abundența hranei, mărimea teritoriului folosit de urși este influențată și de efectul deranjant al activităților umane pe teritoriul respectiv, cât și prezența, respectiv lipsa locurilor de refugiu pentru animal. Urșii sunt activi atât ziua, cât și noaptea, dar de obicei sunt mai activi noaptea. În zonele unde sunt persecutați de oameni, au trecut aproape în exclusivitate la modul de viață nocturn. Pot parcurge mai multe zeci de kilometri într-o noapte, folosind de multe ori aceleași poteci.

Deși - conform constituției organismului - ursul este în primul rând un animal de pradă, el s-a adaptat într-o anumită măsură și la digestia hranei de origine vegetală. Spre deosebire de ierbivore (de ex. cervide), ursul poate asimila numai o mică parte a hranei de origine vegetală. Din această cauză, consumă de preferință părțile vegetale cu conținut ridicat în glucide și bogate în energie. Acordă prioritate cărnii mult mai ușor digerabile și cu valoare nutritivă mai mare, deși rareori are acces la așa ceva - dieta ursului este într-o proporție de 80% de proveniență vegetală. Spre deosebire de majoritatea carnivorelor, ochii ursului sunt mici, văzul lor fiind slab. Astfel cel mai important rol în procurarea hranei îi revine simțului olfactiv și celui auditiv.

După compoziția hranei este omnivor, meniul lui fiind foarte variat. Primăvara consumă predominant ierburi proaspete și fragede, lăstari, insecte, larvele acestora, rozătoare și semințele stocate în cuiburile acestora, fructe sălbatice rămase din toamnă. Caută și consumă și rămășițele animalelor pierite de-a lungul iernii. Vara se hrănește preponderent cu fructele coapte (zmeură, afine negre și roșii, mure, frăguțe), insecte (furnici, albine, viespi) și

Foto: Berezcky Leonardo, Vier Pfoten International

larvele acestora, dar pe lângă acestea jefuiește și cuiburile mamiferelor mici și - dacă poate - prădează nou născuții unguțelor. Datele arată că aproximativ 50% din puii de elan din America și 25% din puii din Scandinavia cad pradă urșilor. Puii mai mari și exemplarele adulte, sănătoase (cerb, căprioară, mistreț), capabile să fugă sau chiar să se apere, nu le mai trezesc interesul (în România nu s-au efectuat studii de acest gen). Animalele domestice însă de obicei nu sunt în stare să se apere, nici să fugă, și pe deasupra se regăsesc în număr mare pe suprafețe relativ mici, astfel urșii pot încerca destul de des să le doboare. Prada care nu poate fi consumată deodată este acoperită cu crengi, frunze, pământ. Ursul va continua să se hrănească cu ea până ce o termină. Toamna, pe lângă fructe, consumă și semințelele diferitelor plante cu valoare nutritivă ridicată, astfel în România predominant jir, ghindă, pere și mere sălbatice, scoruș pășăresc, coarnă, sânțer, mure, afine, alune, eventual nuci. Appetitul urșilor variază în funcție de anotimp: primăvara este mai redus, vara normal, iar toamna ursul devine deosebit de lacom, mâncând practic tot ce găsește și este comestibil. Explicația acestui fenomen este una foarte simplă: pentru a supraviețui iarna, animalul trebuie să acumuleze destulă grăsime. Acest lucru este vital mai ales în cazul femelelor gestante, care dau naștere în timpul iernii și își alăptează puii, fără să se hrănească între timp. Contrar crezului popular, ursul nu hibernează iarna, deși petrece timpul dormind - așa numitul "somn de iarnă". În acest timp temperatura corpului scade cu câteva grade și i se încetinesc procesele vitale, având ca scop economisirea de energie. Uneori însă se trezește și iese din adăpost. Este foarte periculos să deranjezi ursul în timpul somnului de iarnă!

Reproducere: femela gestantă se retrage în adăpostul de iarnă mai devreme ca și ceilalți urși. Ursul nu este un mamifer prolific: se reproduce pentru prima oară la vârsta de 4-6 ani. Începând de la această vârstă, în condiții optime, femelele nasc o

Foto: Berezky Leonardo , Vier Pfoten International

dată la 2-3 ani. Împerecherea are loc în perioada iunie-iulie, dar dezvoltarea ovulului fecundat se sisteză la un moment dat, nidația (implantarea în mucoasa uterină) având loc în jurul lunii noiembrie. Atunci reîncepe și dezvoltarea acestuia. Nașterea se produce în ianuarie-februarie, după o perioadă de gestație „reală” de numai două luni. De obicei se nasc doi pui, rareori trei și în cazuri excepționale și mai mulți. La naștere puii sunt foarte

slab dezvoltati (cântăresc maximum 0,5 kg) și depind în totalitate de ursoaică. Creșterea lor cu succes ține de mai mulți factori: hrană destulă, alte animale de pradă. Puii rămân alături de ursoaică până la vârsta de 2 ani, când pot ajunge să cântărească 80-100 kg. În zona gâtului, ursuleții prezintă un „guler”, care dispare cu timpul. Contrar crezului popular, în țara noastră nu trăiesc „urși gulerati” (aceștia fiind puii ursului brun), și nici „urși furnicari” - fiind denumiți astfel exemplarele tinere, urșii mai mici de statură - în realitate toți urșii consumă cu plăcere furnicile și larvele acestora. Exemplarele denumite „urși carnivori” sunt considerate acelea care au încercat de mai multe ori - cu succes - să doboare animale domestice. Dacă ursul își dă seama că animalele domestice reprezintă o sursă de hrană ușoară și oricând accesibilă, va încerca și în continuare să prade. De altfel, mult temuții „urși carnivori” consumă cu plăcere și hrană de origine vegetală.

Oamenii și urși

La fel ca lupul, și ursul ocupă un loc important în credințele și conștiința oamenilor.

În lumea celtă, ursul era simbolul luptătorilor. Denumirea de urs în limba celtă - „artos” - se regăsește în numele legendarului rege Artur. În crezul popoarelor din Siberia și Alaska, ursul este echivalent cu Luna, dispărând toamna și reapărând numai primăvara. Multe popoare au considerat ursul strămoșul omului. Indienii Algonquin din Canada, de exemplu, credeau că ursul este străbunicul lor.

În Europa străvechiul cult al ursului este înfățișat în numeroase desene de pe perețile cavernelor. La începutul secolului XX, în peșterile din Austria și Elveția s-au descoperit și mai multe dovezi interesante ale acestui cult: în jurul vetrelor omului primitiv, pe lângă oasele desfăcute și ustensilele s-au găsit craniile de urși regulat înmormântate, închise în morminte construite din pietre.

În mitologia greacă, ursul era companionul lui Artemis, zeița vânătorii și a Lunii, zeița făcându-și frecvent apariția luând formă de urs.

Potrivit iacuților din Siberia, ursul este atotștiutor, își amintește tot și nu uită nimic. În concepția unor triburi de tătari din Altai, Pământul destăinuie totul urșilor. Majoritatea vânătorilor siberieni nu avea voie să rostească cuvântul „urs”, ei folosind diverse denumiri cum ar fi: Stăpânul Pădurii, Bunic, Bunică, Unchi - ca și cum ursul ar fi fost un membru al familiei. Și limba maghiară avea astfel de tabuuri. Nici nu se mai cunoște cuvântul original care însemna urs (cuvântul folosit în prezent, „medve”, este de origine slavă). Unele părți ale corpului ursului au fost înzestrate cu puteri magice: talpa de urs agățată în apropierea ușii sau a intrării în cort ținea departe

spiritele rele. Iacuii au așezat talpă de urs în leagănul copiilor pentru a-i apăra. Ghearele aveau putere de vindecare, tătarii din Altai credeau că vindecă durerea de cap. Unele triburi indiene din America de Nord susțin și ei că se trag din strămoșii-urși, de exemplu o națiune a irochezilor de lângă Marile Lacuri - clanul Urs.

Una dintre cele mai interesante forme a cultului de urs a fost practicată de poporul numit ainu. Descoperit de lumea științifică la începutul secolului al XIX-lea pe coasta estică a Rusiei, pe insulele Sahalin, originea acestui popor i-a preocupat mult timp pe oamenii de știință. Concluzia a fost că sunt descendenții unui popor străvechi, din epoca de piatră. În anii 1920, ainu încă mai practicau ceremonii complexe în cinstea zeiței principale - Ursul Mamă - acesta fiind singurul cult al urșilor din epoca de piatră care a persistat până în secolul al XX-lea. Ei capturau un pui de urs pe care-l creșteau într-o cușcă până la vârsta de 2-3 ani. Ritualul sacrificării a avut loc întotdeauna iarna, în absența femeilor. Victima era de fiecare dată un mascul, deoarece ar fi fost o prostie sacrificarea mamei primordiale, dădătoare de viață. În credința lor, ursul este cel mai important dintre zeii munților, care a coborât pe pământ și a luat formă de urs. Zeul eliberat din animalul sacrificat a devenit liber să se întoarcă printre semenii săi (cei alți zei), luând cu el și celelalte daruri ale ritualului - darurile oamenilor către zei, în scimbul cărora zeii le-au dăruit pământurilor blana și carnea ursului.

Mai multe triburi din Altai invocau ursul ca martor la jurăminte: iacuii rosteau jurămintele șezând pe un craniu de urs, în timp ce tunguzii jurau să spună adevărul mestecând pielea de urs - în caz contrar să fie mâncați de urs.

Toate triburile de vânători din America de Nord și Siberia, la fel ca și laponii, își supuneau femeile la restricții stricte în timpul vânătorii de urși: acestea nu aveau voie să arunce nici o privire spre capul ursului doborât, nu puteau pași în urmele urșilor, iar vânătorii nu intrau niciodată cu cadavrul ursului pe ușa principală a cortului sau a casei - pe unde circulau și femeile - pentru că acest gest ar fi provocat mânia Spiritului-Urs.

Mai târziu, vânătoarea și-a pierdut rolul de a asigura supraviețuirea, iar vânătoarea de urși elementele mitologice. Imaginea ursului a rămas însă ca simbol al puterii, înțelepciunii și curajului, astfel regăsindu-se în multe steme naționale, orașene, cavalești și ale nobilimii (ca de exemplu în stemele orașelor Berlin, Berna, Madrid, Bruges). Pe numeroase timbre și monede figurează siluete de urși: la greci, romani, galezi, francezi, olandezi, belgieni, elvețieni, italieni, germani, spanioli și ruși.

În America de Nord regresul ursului brun a început o dată cu apariția și răspândirea coloniștilor europeni. În Europa acest fenomen a început mult mai devreme: ursul a dispărut din Danemarca în urmă cu 3500 de ani, din Marea Britanie în secolul XI, din Franța în secolul al XIX-lea, din Ungaria la începutul secolului XX, de pe Câmpia

Germană în anul 1600. În decursul secolelor XIX-XX, au ajuns pe pragul dispariției populațiile de urși din Scandinavia, Polonia și din Alpi. Regresul populațiilor de urși continuă și în zilele noastre, în ciuda faptului că se fac eforturi uriașe pentru conservarea populațiilor mai mici. Ocrotirea acestor populații mici însă nu poate asigura de una singură supraviețuirea speciei. Ca și exemplu, putem aminti populația indigenă de urși din Pirenei (lanț muntos la granița dintre Spania și Franța): pe acest teritoriu întins trăiesc în total 15 urși, marea majoritate fiind aduși din Slovenia pentru repopulare. Ultima femelă a populației indigene – Canelle - a fost împușcată cu ocazia unei vânători de mistreți pe 1 noiembrie 2004. Singura speranță ar fi ca unicul pui al ursoaicei - al cărui sex nu se cunoaște încă - să fie femelă. În caz contrar soarta populației indigene din Pirenei este pecetluită.

Urșii în România

În prezent se afirmă oficial că 40-50% din populația europeană de urși la vest de Rusia, trăiește în Carpații României. La începutul secolului XX, în România cei mai mulți urși trăiau în Munții Gurghiului, Maramureș, Munții Bistriței-Năsăud, Munții Făgăraș, în zona Sebeșului, în județele Harghita și Covasna, Gorj, Vâlcea, Argeș, Muscel și zona Putnei. Într-un număr mai redus erau prezenți în împrejurimile Hunedoarei, în Banat, în județele Dâmbovița, Prahova, lângă Râmnicu-Sărat și în județele Bacău și Neamț. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, cât și în perioada imediat următoare, în țara noastră urșii au fost persecutați fără milă, având ca urmare scăderea drastică a numărului lor, până la valoarea minimă de 860 exemplare - la începutul anilor 50. Atunci a intervenit o schimbare favorabilă pentru specie, autoritățile comuniste introducând măsuri severe pentru ocrotirea urșilor, practic interzicând vânărea lor -

Foto: Nicolae Șerban - Pârâu

lucru permis numai câtorva persoane. Urșii au fost hrăniți primăvara și toamna, iar femelele cu pui se bucurau de protecție specială. La fel și împrejurimile peșterilor apărute în evidențele silvice erau strict protejate. Un alt factor pozitiv a fost reducerea semnificativă a braconajului.

La începutul anilor 70 a

crescut numărul permiselor de vânătoare aprobate, ceea ce a rezultat în scăderea efectivului cu aproximativ 20% în decursul a 5 ani. La sfârșitul anilor 80, în România trăiau aproximativ 8000 de urși, depășind capacitatea de suport a mediului natural, astfel crescând și numărul pagubelor cauzate de ei. Trebuie subliniat faptul că în unele zone urșii s-au obișnuit cu turiștii care-i hrăneau, și cu depozitele de gunoi accesibile care reprezentau o sursă sigură de hrană (de exemplu în Brașov, Tușnad, Predeal, Sinaia, Bușteni). Aceste probleme nu s-au rezolvat nici după scăderea efectivului de urși. Animalele hrănite de turiști vizitează locurile cu care s-au obișnuit și după terminarea sezonului turistic, punând astfel în pericol gospodăriile localnicilor, iar în anumite cazuri și integritatea corporală sau chiar viața oamenilor.

La începutul anilor 90, ca urmare a pagubelor cauzate de urși, a crescut și nivelul braconajului, populația folosind în multe cazuri otrava pentru a scăpa de urși. Acesta, cât și creșterea cotelor de vânătoare a condus la scăderea efectivului de urși, în prezent - conform estimărilor oficiale - populația din România numărând aproximativ 5-6 000 de exemplare. Conform afirmațiilor unor ONG-uri de mediu, cifra este mult supraevaluată de autoritățile centrale, cifra reală situându-se la jumătate. Cele mai mari densități a populației de urși se înregistrează în Carpații de curbură: în județele Harghita, Covasna, Vrancea și Brașov.

În anul 1991, printr-o hotărâre ministerială a fost interzisă folosirea otravei, iar în anul 1993 România a aderat la Convenția de la Berna. Acesta din urmă, cât și Legea nr. 103/1996 (completată de Legea nr.654/2001) reglementează ocrotirea urșilor în România. Conform acestora, ursul este un animal strict protejat.

În sezonul de vânătoare 2004-2005, conform hotărârii guvernamentale 87/2004, se pot recolta prin împușcare 342 de urși.

Pagube cauzate de urși pe teritoriul Transilvaniei -cazuri cercetate de către noi-

Stâna Fițcău (comuna Aluniș, județul Mureș)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
primăvara 2004	400 oi și capre, vite	6 mari, 2 mici	7	2 viței? 1 ied?	pe pășune
vara 2004	400 joi și capre, 40 vite, 4 cai, 8 porci	6 mari, 2 mici	7	2 oi?	pe pășune (la adăpat)

septembrie 2004	400 oi și capre	6 mari, 2 mici	3	2 oi	pe pășune
--------------------	-----------------	-------------------	---	------	-----------

Cerghid (comuna Ungheni, județul Mureș)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
toamna 2004	albine (50-70 de stupi)	0	2	un stup distrus de urs	în grădina unei case la mar- ginea satului

Stâna Săcel (comuna Săcel, județul Mureș)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
2004	250 oi, 25 vite, 2 cai	5 mari	2	1 oaie	pe pășune, în apropierea satului

Stâna Rodeș (comuna Bunești, județul Brașov)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
toamna 2003	800 oi, 5 măgari, 6 porci	5 mijlocii	3	1 porc	la marginea pădurii, la 400- 500 metri de stână

Stâna Fișer (pășunea Gherghilău) (Rupea, județul Mureș)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
sept. 2004	peste 1000 de oi, 1taur, mai mulți cai	9 mari	3	1 taur (300 kg) 1 mânz	la 150 metri (taurul), re- spectiv 200 metri (mânzul) de stână
toamna 2004	?	?	?	1 purcel	a fost luat din grajdul de pe lângă o altă stână

Stâna Bunești – în direcția Fișer (comuna Bunești, județul Brașov)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
2004 (3 cazuri)	1000 oi, 15 capre, 10 vite, 1 cal	9 mari, 1 mic	4-6	5 oi	în timpul pășunatului, la 1 km de stână

24 oct. 2004	1000 oi, 15 capre, 10 vite, 1 cal	9 mari, 1 mic	4-6	1 oaie	la 50 de metri de strungă
-----------------	---	------------------	-----	--------	---------------------------

Stâna Meșendorf (comuna Bunești, județul Brașov)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
sept. 2004 (mai multe cazuri)	700 oi, 12 vite, 10 cai, 20 porci	4-5	3-5	1 mînz 4-5 oi	pe pășune
oct. 2004 (mai multe cazuri)	700 oi, 12 vite, 10 cai, 20 porci	4-5	3-5	1 vacă, 1 vițel și 1 porc	pe pășune

Stâna Bunești – în direcția Viscri (comuna Bunești, județul Brașov)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
iul. 2004	cca. 300 oi, vite	3 mari 7 pui	2-4	1 junincă	pe pășune, mai departe de stână

Stâna Micloșoara (Baraolt, județul Covasna)

Data	Șeptel	Câini	Ciobani	Pierderi	Locul atacului
mai 2004	420 oi, 2 cai, 6 capre, vite	4 mari 2 mici	6	4 oi 1 porc	pe pășune, lângă strungă
iun. 2004	420 oi, 2 cai, 6 capre, vite	4 mari 2 mici	6	1 oaie	pe pășune, lângă strungă
iul. 2004	420 oi, 2 cai, 6 capre, vite	4 mari 2 mici	6	2 oi	pe pășune, lângă strungă
aug. 2004	420 oi, 2 cai, 6 capre, vite	4 mari 2 mici	6	1 vițel	pe pășune, lângă strungă
sept. 2004	420 oi, 2 cai, 6 capre, vite	4 mari 2 mici	6	2 capre	pe pășune, lângă strungă

Observații privind daunele provocate de urși în rândul animalelor domestice:

În toate cazurile studiate de noi, atacurile asupra animalelor domestice au avut loc seara și noaptea. Contrar lupilor, urșii ignoră de multe ori câinii ciobănești. Ei apucă cu dinții animalele mai mici, ca oile, caprele, porcii și îi târăsc într-un loc sigur - cel mai frecvent în tufișuri, pădure deasă - unde pot consuma deodată și 40 de kg de carne. Imaginea ursului, îndepărtându-se cu prada printre dinți, al cărui corp atârână pe lângă membrele anterioare (ori în stânga, ori în dreapta) ale prădătorului, poate crea impresia că ursul își ia prada la subsuoară. Alungarea ursului de lângă prada deja ucisă poate să fie dificilă - animalul care își apără hrana fiind extrem de periculos.

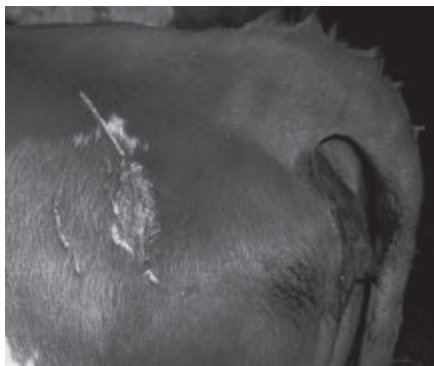
Acest lucru este valabil mai ales în zonele unde urșii s-au obișnuit cu prezența oamenilor și și-au pierdut frica instinctivă față de aceștia. După cum am mai amintit, ursul este sclavul obiceiurilor sale: dacă și-a dat seama că în apropierea oamenilor poate face rost de hrană, atunci o să încerce din nou și din nou. Acești urși pot fi gonțiți mult mai greu și reprezintă un pericol mult mai mare pentru paznicii turmei.

Deseori ciobanii depind de vigilența și curajul câinilor (dar puțini ciobani au câini care să aibă curajul de a se opune unui urs). Apărarea turmei față de urși este cea mai eficientă în cazul în care animalul de pradă este observat din timp, în faza când încă se apropie de turmă. În mod normal, ursul descoperit din timp poate fi ținut departe huruind sau cu ajutorul câinilor, dar succesul acestei acțiuni depinde în mare măsură de numărul ciobanilor și curajul câinilor. În zonele unde urșii se hrănesc în apropierea oamenilor și unde hrana naturală este puțină, există riscul ca aceste acțiuni să aibă efectul contrar celui dorit. Folosirea prea frecventă a petardelor, a împușcăturilor cu carbid rezultă în obișnuirea urșilor cu ele, astfel aceste metode își pierd eficacitatea. Au fost semnalate și cazuri când urșii au reacționat agresiv la lumina lanternei și la huruit.

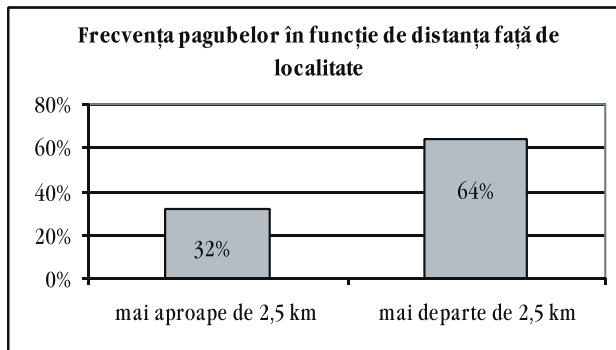
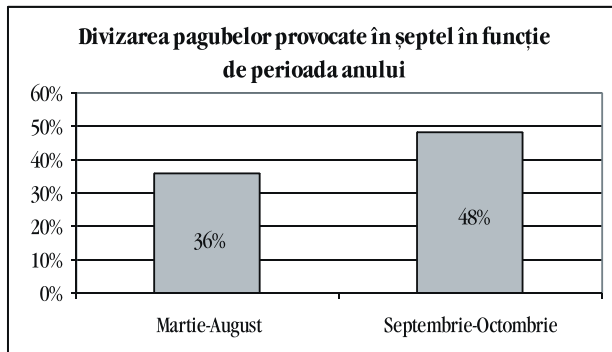
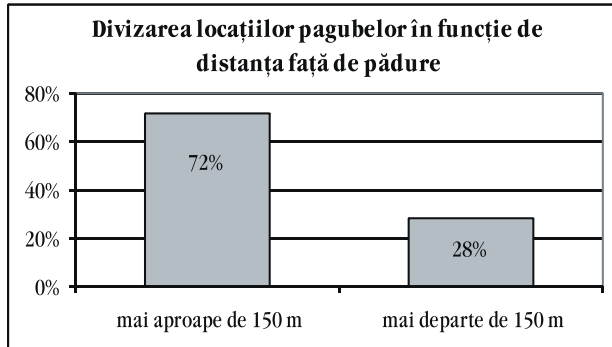
În pofida celor descrise mai sus, ursul se teme de oameni, confirmat și de faptul că de obicei ciobanii sau gospodarii reușesc să-și recupereze animalele, cu condiția să observe din timp cele întâmplare.

Atacurile urșilor care vizează animalele domestice au loc preponderent toamna, când apetitul urșilor crește semnificativ (din cauza pregătirii pentru iernat). În această perioadă, când urșii caută alimentele cele mai nutritive,

Foto: Urák István

crește și numărul pagubelor produse în șeptel. Acest lucru se întâmplă mai ales în zonele sărace în hrană naturală: jir și ghindă, fructe sălbatice cu conținut ridicat de glucide. Aceste condiții îi pot determina pe urși să-și încerce norocul și în preajma grajdurilor de porci. În cazul în care în cursul toamnei urșii nu au reușit să acumuleze suficientă grăsime, ei pot prăda grajdurile suinelor și în timpul iernii. Fiind un animal prudent, ursul va ataca mai ales grajdurile aflate departe de casă, în capătul curții.

Pagube produse în culturile agricole

Am încercat să evaluăm daunele provocate de urși în culturi agricole în județele Mureș, Harghita și Covasna. Urșii au păgubit mai ales livezile și culturile de cereale (în primul rând ovăzul și porumbul). În unele cazuri, plantele călcate de urs, și nu cantitatea consumată reprezintă partea mai însemnată a pagubei. Proprietarii depun foarte rar cerere pentru despăgubire, frecvent raportează numai verbal cele întâmplate. Estimarea pagubelor este îngreunată și de faptul că și mistreții își iau partea în distrugerea recoltei, deseori daunele provocate de aceștia fiind mai importante decât cele cauzate de urși. Căprioarele și cerbii deasemenea pot contribui la producerea pagubelor. Este posibil să „dejmuiască” împreună un lan de cereale. Situația se încurcă și mai mult prin faptul că răspunderea pentru daunele provocate de urși îi revine autorității publice centrale care răspunde de silvicultură, în timp ce pentru pagubele produse de cervide și mistreți răspund gestionarii fondului de vânătoare (în cele mai multe cazuri, asociațiile de vânătoare). Dat fiind faptul că aproape niciodată nu se acordă despăgubiri, proprietarii nici nu se mai obolesc cu solicitarea acestuia, astfel și evaluarea pagubelor se face foarte rar. Deseori, pagubele produse de urși și mistreți nu sunt diferențiate. Este de înțeles deci, de ce nu ne-am angajat nici noi măcar la aproximarea daunelor cauzate de urși. Urșii au distrus mai ales porumbul, dar într-o măsură mai mică și ovăzul, cartofii, sfecla, strugurii, merele, nucii. Rupând crengile pomilor, deseori pierderea este mai mare decât cea cauzată prin consumarea fructelor sau a cerealelor. În tabelul de mai jos sunt enumerate comunele unde pagubele produse de urși în recoltă au fost înregistrate și oficial.

Județul	Comuna	
Mureș	Brâncovenești Deda Chibed Rușii-Munți Aluniș	Saschiz Sărățeni Gurghiu Vânători
Harghita	Căpâlnița Corund Ulieș Băile Tușnad	Dealu Zetea Merești Feliceni
Covasna	Brăduț Baraolt Bodoc Boroșneu Mare Micfalău	Poian Ozun Arcuș Zagon Dobârlău

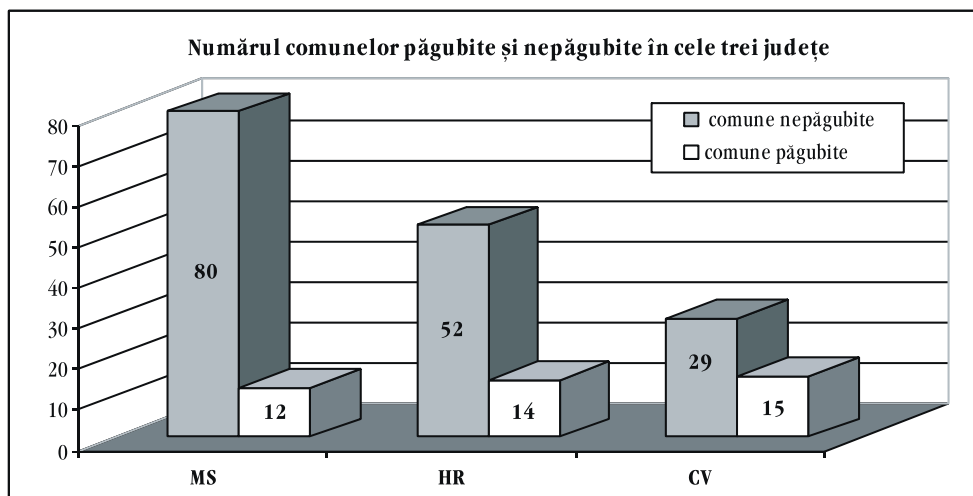

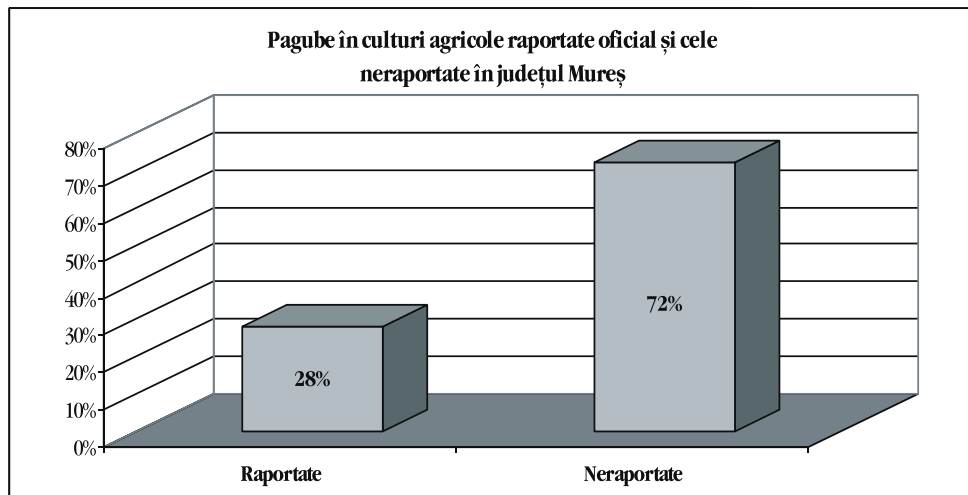
Foto: Domokos Csaba

Pentru a primi o imagine cât mai completă, am luat în considerare și daunele care nu au fost declarate în scris. Pagubele mai însemnate au afectat în general mai multe sate sau comune învecinate. Numai o parte mică din aceste comune este situată în imediata apropiere a unor păduri de conifere sau mixte, compacte, de mai multe sute de kilometri pătrați. Majoritatea se află în zona pădurilor foioase, de

fag sau stejar. Am identificat mai multe zone-problemă, care cuprind mai multe comune învecinate, unde au loc în fiecare an pagube mai mici sau mai mari din cauza urșilor.

În unele zone au fost mai multe pagube provocate de urși în cursul anului 2004, decât în anii precedenți, în altele mai puține. Normal, se poate face legătura dintre volumul crescut al daunelor în unele locuri și lipsa hranei naturale, nu neapărat cu înmulțirea excesivă a urșilor. În acest fenomen joacă un rol important și schimbarea ciclică a volumului fructificației, caracteristică stejarilor și a fagilor, cât și culegerea fructelor de pădure. Nu poate fi neglijat nici rolul defrișării pădurilor. În mod optim productivitatea pe hectare a pădurilor depășește cu mult productivitatea lanurilor de cereale, iar roadele copacilor (stejar, fag) sunt mai bogate în substanțe nutritive decât cerealele.

Atacuri de urs asupra oamenilor

În general, urșii încearcă să evite întâlnirea cu omul. Totuși, câteodată se mai întâmplă și accidente - unele chiar fatale. În continuare vom prezenta câteva detalii despre cazurile de atac asupra oamenilor studiate de noi.

Biborțeni:

Sz. J. (54 de ani), locuitor al satului Biborțeni, în data de 29 august 2004, la ora 18.30 tocmai își hrănea câinele legat la marginea lanului de porumb, când a auzit zgomote venind din lanul de porumb. S-a uitat în jur și a observat o cărare destul de lată ce ducea spre centrul lanului. După afirmațiile lui ulterioare, nu s-a gândit la urs, mai degrabă a crezut că este vorba de un mistreț sau un hoț, așa că a pornit pe cărare. După aproximativ 15 metri a zărit un pui de urs, stând pe pământ cam la 3 m de el și mâncând porumb. Avea aproximativ mărimea unui câine ciobănesc. Mai încolo a observat un alt pui, așa că a început să strige pentru a-i speria. În momentul acela a apărut și ursoaica, care l-a atacat mârâind. Victima afirma că ursul voia să-l muște pe cap. El s-a apărat cu o tulpină de porumb, lovind ursoaica în jurul ochilor. Inițial, ursoaica s-a retras,

Foto: Antal István

Foto: Kerekes István

după care s-a oprit și a început să-și arate colții. La această manifestare, Sz. J. a început să se retragă. Ca răspuns, ursoaica a trecut la atac. L-a lovit pe bărbat în regiunea șoldului, rupând cureaua pantalonilor cu o singură lovitură. Probabil această curea a salvat bărbatul de la mai multe răni adânci ce puteau fi provocate de ghearele animalului. După atac ursul s-a

retras - totul a decurs în câteva secunde. După părerea lui Sz. J., țăranii care lucrau pe câmp la câteva sute de metri depărtare, nu au observat nimic din cele întâmplate. Bărbatul, reușind să ajungă acasă, a fost transportat la spital. După tratamentul medicului, în drum spre casă, din mașină i-a văzut din nou pe cei doi pui cu mama lor, jucându-se nu departe de locul accidentului.

Silea Nirajului:

Despre amănuntele accidentului ne-a lămurit fratele victimei, Sz. B. care a relatat următoarele: Sz. M. a fost atacat și rănit mortal de un urs în toamna anului 2001. După afirmațiile celor întrebați, nu există martori al acestui eveniment. Victima a fost cioban și, conform fratelui său, întâmplarea s-a produs când se îndrepta din sat spre stână. În drum a trecut pe lângă propriul lan de porumb, și, auzind mișcări dinspre adâncul lanului, s-a gândit că e vorba de mistreți, așa că a intrat să-i gonească. Ursul i-a provocat multiple răni, dintre care cea mai gravă a fost cea cauzată de sfâșierea stinghiei (rădăcina coapsei). Un bărbat aflat în apropiere a sărit în ajutorul celui rănit, dar până ce au ajuns în satul vecin - unde puteau să-i acorde primul ajutor - victima a decedat, în urma pierderii de sânge.

Solocma:

Evenimentul s-a petrecut pe 26 august 2004, la numai 80 de m de sat și de cea mai apropiată sursă de lumină. Localnicul Sz. O. ne-a povestit: observând că un animal a produs pagube în porumb, a crezut că este vorba de mistreți și s-a hotărât să-i alunge. A ieșit mai multe nopți la rând pe câmp, prima oară luându-și și câinele. Cum a ajuns lângă lanul de porumb a și auzit zgomotele care indicau prezența animalelor

sălbatică, dar la lătratul câinelui, după un timp zgomotele au încetat și animalul (animalele) a plecat. În seara următoare bărbatul și-a lăsat câinele acasă. Ajuns în dreptul lanului de porumb, a auzit aceleași zgomote ca și noaptea precedentă, dar acestea au încetat când s-a apropiat. În a treia seară s-a hotărât să iasă pentru ultima oară, împreună cu câinele. Și de această dată a auzit zgomotele, dar câinele nu a lătrat. A așteptat un timp, dar zgomotele nu au încetat. Fiind înarmat cu o furcă, s-a hotărât să dezlege enigma. A intrat în lanul de porumb, observând ursul numai când a ajuns în imediata lui apropiere. Animalul stătea deja în două picioare și l-a atacat, înălțându-se deasupra lui. Inițial atacul a fost îndreptat împotriva capului victimei, ursul smulgând pielea din mai multe locuri (aproape scalpându-l). După ce Sz. O. a căzut, s-a întors pe burtă. Ursul a încercat să-l întoarcă, aplicându-i între timp mai multe lovituri în partea stângă, în regiunea coastelor. I-a mușcat și mâinile în mai multe locuri, în timp ce acesta își apăra capul. Bărbatul a fost conștient tot timpul, dar nu s-a mișcat. Câinele a fost prezent pe tot parcursul incidentului, dar nu a lătrat și nu s-a implicat. Până la urmă ursul a plecat.

După aceea victima a încercat să se ridice, dar a trecut încă destul de mult timp până ce și-a revenit cât de cât. La început nu vedea nimic din cauza pielii capului ce atârna în fața ochilor, dar cu greu totuși a reușit să ajungă înapoi în sat, de unde a fost transportat la Spitalul de Urgență din Tg-Mureș și operat.

*Cauza atacurilor prezentate mai sus a fost în toate cele trei cazuri surprinderea ursului în timp ce acesta se hrănea în lanul de porumb. Ursul va apăra porumbul cu care se hrănește! Alungarea ursului este extrem de periculoasă! Înainte de a ne apuca să izgonim intrușii, să ne convingem că acesta nu este un urs!

Foto: Domokos Csaba

Brașov:

În data de 14 iulie 2004, ora 04.30, M. D. a fost atacat de un urs în fața blocului său din strada Molidului. Bărbatul tocmai și-a condus prietenii aflați în vizită la el. După spusele sale, ieșind din casa scării, din lumină în întuneric, nimeni n-a sesizat prezența animalului, care era

camuflat de acoperirea gardului viu. La capătul scărilor din fața blocului s-au trezit pe neașteptate față-n față cu un urs (conform spuselor celor implicați, în apropiere mai erau încă doi urși, mai mici). Animalul surprins l-a atacat mai întâi pe M. D., aflat în față, care n-a avut timp nici să-și avertizeze prietenii. Lovindu-i genunchiul, piciorul victimei s-a fracturat în mai multe locuri, și ca urmare a loviturii primite, acesta a zburat aproximativ 3 metri și a căzut pe scările blocului, suferind răni destul de grave (luxație de șold și leziuni la nivelul coloanei vertebrale). După acesta ursul l-a luat în vizor pe I. S., de naționalitate turcă, lovindu-l în regiunea capului. Cu toate acestea nici unul dintre victime nu și-a pierdut conștiința și bărbatul turc a reușit să-l tragă pe M. D. înapoi în casa scărilor. A treia persoană a scăpat nevătămată.

Foto: Nicolae Șerban - Pârâu

*Accidentul de mai sus nu este consecința comportamentului victimei, ci a situației speciale din Răcădău. Urșii care vizitează de aproximativ 20 de ani tomberoanele de gunoi ale cartierului Răcădău din Brașov, s-au obișnuit cu prezența omului. Acești urși, care și-au pierdut frica față de oameni, cauzează multe probleme. Cazul de mai sus nu a fost

nici primul și din păcate nici ultimul. Deși s-au elaborat mai multe propuneri pentru rezolvarea situației, acestea nu au fost luate în serios până în octombrie 2004, când 2 oameni au fost uciși și alți 11 răniți de un urs. Măsurile introduse după acest incident (hrănirea urșilor în pădure, alungarea treptată a urșilor din zonă, interzicerea hrănirii lor de către turiști și localnici, interzicerea fotografierii, supravegherea zonei de către reprezentanții autorităților, etc.) par să fi avut efect.

Sovata:

În data de 13 august 2003, în jurul orelor 15-16, un muncitor de pe câmp de 45 de ani, K. K., a fost zdrobit mortal de un urs. Martorii evenimentului au fost oamenii care coseau pe câmp, unul dintre ei fiind tatăl victimei. Martorul ocular care a găsit cadavrul, a povestit că cei șase muncitori care lucrau pe fânațul abrupt, pe partea superioară "variata" cu o pădurice de tufișuri, au observat la un moment dat doi pui de urși speriați, cam de mărimea unui câine ciobănesc (aproximativ 1,5 ani), care fugeau din tufișuri spre coliba de vară aflată la picioarele pantei. Peste câteva secunde, când au observat coșaii din fața lor, s-au întors speriați, apoi, ocolind

tufișurile, au părăsit fânașul. Cam în același timp, tatăl victimei a văzut ursoaica sfâșiind ceva printre tufișuri, ce el credea că este un vițel. Speriată, ursoaica a părăsit tufișul, s-a oprit pentru câteva secunde în fața muncitorilor, apoi a fugit după pui.

Tatăl victimei a trimis pe cineva să caute vițelul doborât, astfel a fost găsit cadavrul mutilat al lui K. K., care s-a putut identifica numai după bucățile de haine rămase și coasa de lângă el. Victima probabil s-a întâlnit cu ursoaica care alerga în jos pe pantă, intercalându-se între ea și puii ei.

* Apariția bruscă a ursoaicei în preajma oamenilor, într-o zi fierbinte de august, lasă de înțeles că ursoaica a fost speriată și a încercat să-și apere puii - fapt confirmat de un localnic din Sovata, care avea cunoștința că înaintea acestui incident, cineva a avut o tentativă de a separa puii de mama lor cu ajutorul câinilor.

Cum să evităm atacul de urs?

Datorită forței fizice și a constituției lor, urșii sunt capabili să omoare un om. De fapt, acest lucru ar putea s-o facă și exemplarele mai mici. Totuși, marea majoritate a atacurilor nu se soldează cu moartea omului: ursul poate pleca peste scurt timp, lăsând în pace omul neajutorat, doborât la pământ. Omul nu este considerat pradă, atacurile de obicei au caracter de apărare, de prevenire. Simțindu-se amenințat direct, sau văzându-și amenințați puii sau hrana, ursul se comportă la fel ca celelalte viețuitoare - incluzând și omul - în situații asemănătoare: încearcă să se apere. Mai rar, la originea atacului se află faptul că ursul încearcă să-și demonstreze superioritatea față de intrus pe propriul teritoriu - fenomen obișnuit în lumea animalelor. Scopul acestui gen de manifestări este alungarea, și nu distrugerea intrusului.

Cei mai importanți factori care pot declanșa comportamentul agresiv:

- prezența puilor
- prezența unui leș care îi constituie hrana
- întâlnirea neașteptată
- deranjarea în apropierea bârlogului
- prezența câinilor (câinele agitat, agresiv poate să întoarcă ursul aflat deja în retragere)

În cunoștința celor de mai sus, recomandăm următoarele:

1. Să facem totul pentru ca să evităm întâlnirile cu ursul:

- să evităm locurile care îi atrag pe urși și unde vizibilitatea este redusă - tufișuri, pădurici, pante abrupte, luminișuri, locuri de hrănire (locuri bogate în zmeură, afine,

mure, hrănitore, etc.).

- să-i oferim posibilitatea ursului să ne observe din timp: să discutăm între noi, să cântăm sau să atragem atenția asupra prezenței noastre într-un alt mod. Întotdeauna să umblăm în grup în zonele frecventate de urși (mai ales la cules fructe de pădure): cu cât suntem mai mulți, cu atât scade probabilitatea ca ursul să ne atace.

- să facem totul ca să nu trezim interesul ursului: când ne aflăm în excursie, să împachetăm pentru noapte toate alimentele, gunoiul, substanțele mirositoare, săpunul, pasta de dinți (tot ce poate fi atractiv pentru urși), și să le agățăm într-un copac, departe de locul de tabără, la o înălțime de minimum 3 metri și cât mai departe de trunchi. S-a întâmplat că mirosul ambalajului de ciocolată, uitat în cort, l-a atras pe urs! Dacă gătim, prăjim, mâncăm, să le facem cât mai departe de tabără! Să nu lăsăm resturi de mâncare, gunoi, fărâșături în urma noastră; să păstrăm curățenia în prejma noastră, în locul de tabără, ca ursul să nu asocieze prezența omului cu hrană! Niciodată să nu hrănim urșii și să încercăm să-i convingem și pe ceilalți de acest lucru! Urșii care și-au pierdut teama instinctivă față de oameni, obișnuiți cu alimentele de proveniență umană, mai ales dacă au și fost hrăniți deliberat, pot ataca omul, pentru a obține cât mai repede mâncarea.

- să fim atenți la semnele ce ne indică prezența ursului: urme, excremente pline de semințe, eventual fire de păr, copaci cu trunchiul zgâriat sau decojit, leșuri (care pot constitui hrana ursului). Dacă observăm semne de acest fel, este indicată părăsirea imediată a zonei. Trebuie să fim foarte atenți: dacă găsim urme de ambalaje în excremente, să renunțăm imediat la ideea taberei în aer liber!

- dacă vedem sau auzim pui de urși, să plecăm neobservați pe drumul cel mai scurt. (să nu uităm: puii sunt curioși și jucăuși, iar în prezența mamei nu se tem de oameni - există posibilitatea ca ei să se apropie de noi.)

2. Dacă totuși ne întâlnim cu ursul:

2.1. Dacă ursul se află la o distanță de mai mult de 100 de metri de noi și încă nu ne-a observat: să încercăm să rămânem neobservați și să ne retragem în liniște. În cazul în care dorim totuși să ne continuăm drumul pe traseul respectiv, să așteptăm până ce ursul părăsește zona, sau să-l ocolim în cerc mare, în direcția opusă vântului.

2.2. Dacă ursul ne-a observat, dar se află la o distanță mai mare de 100 de metri de noi: trebuie să-i acordăm șansa să se convingă că nu reprezentăm un pericol pentru el. Să vorbim încet (urșii au un văz relativ slab), astfel ursul își dă seama că s-a întâlnit cu un om - acest lucru este de obicei de ajuns pentru a se retrage. Dacă situația ne-o permite, să ne retragem încet, dar să nu-l pierdem din vedere. Dacă vrem totuși să ne continuăm drumul pe același traseu, să-l ocolim în arc mare, dar cu această ocazie în direcția vântului, pentru ca ursul să ne poată identifica pe baza mirosului.

2.3. Dacă ursul ne-a observat și dă semne de agresivitate: dacă am respectat instrucțiunile de mai sus, probabil încă nu suntem prea aproape de el. În nici un caz să nu încercăm să fugim: urșii ne ajung din urmă chiar și în aval, fără nici un pic de efort. Să încercăm să ne retragem încet, cât mai calm, fără a ne întoarce cu spatele spre animal. Să nu ne uităm direct în ochii lui, dar să-i urmărim comportamentul. Dacă timpul ne permite, să încercăm să ne urcăm pe un copac cât mai înalt.

Deseori, ursul încearcă numai să pară amenințător - o parte din asalturi sunt false: în ultima clipă animalul se oprește sau ne evită. Scopul acestor „pseudoatacuri” este, de fapt, să asigure timp suficient adversarului pentru retragere. Profitând de acest lucru, putem continua retragerea lentă.

Pentru cel mai rău caz, dacă ursul nu se retrage, nu există o metodă „sigură” de apărare. După unii, trebuie să ne apărăm, lovind capul, nasul, ochii animalului, cu toate obiectele ce ne sunt la îndemână, sau chiar cu pumnul. (În străinătate tocmai pentru acest scop se fabrică un spray special, neplăcut, usturător, care se poate folosi în ultimă instanță - de la maximum 5 metri - acesta fiind soluția cea mai sigură până în prezent). Conform altor păreri, trebuie să ne aruncăm la pământ și să adoptăm așa-numita poziție fetală, apărându-ne părțile cele mai vulnerabile: abdomen, gât, stînghie, în timp ce cu mâinile încrucișate deasupra cefei să ne apărăm gâtul.

Dacă se termină atacul, să rămânem încă un timp nemișcați. Să ne asigurăm că ursul într-adevăr a plecat. E foarte important acest lucru! Să ne prezentăm cât mai repede la cel mai apropiat punct de prim-ajutor.

Cum să ținem urșii departe de gospodărie?

Animalele sălbatice trebuie să rămână sălbatice! Să nu-i hrănim și să nu-i obișnuim să vină în preajma casei sau cabanei noastre. Multe lucruri aparent inofensive îi pot determina pe urși să vină în apropierea casei noastre. Să respectăm următoarele: să depozităm gunoiul și deșeurile în locuri sigure, inaccesibile pentru urși; să nu lăsăm alimente sau resturi de alimente în aer liber. Să încercăm să ne împrejmuiim în mod corespunzător animalele domestice, culturile, pomii fructiferi, livezile și stupii de albine. Să nu uităm

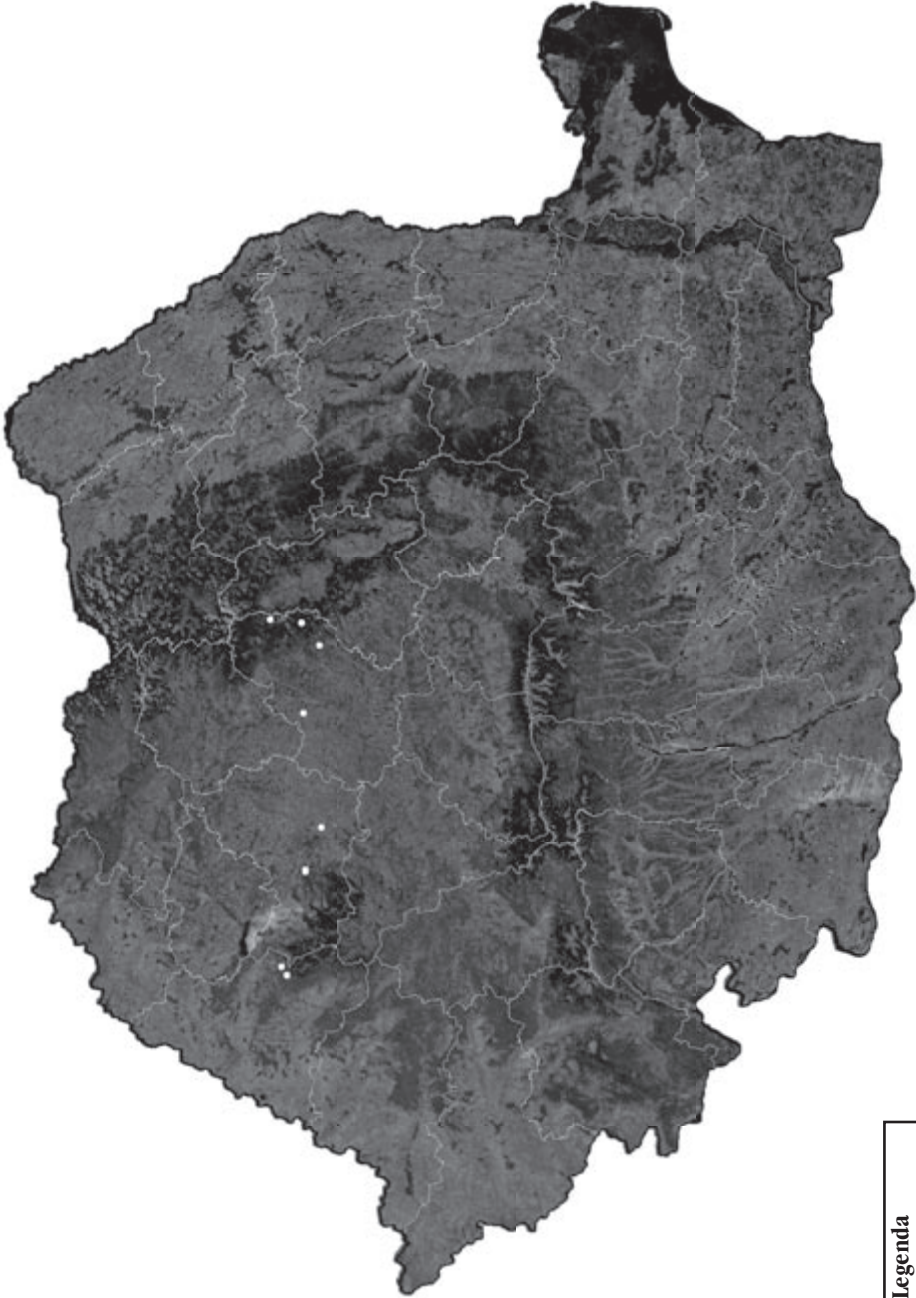
Foto: Bereczky Leonardo , Vier Pfoten International

afară hrănitorele de păsări după trecerea iernii.

Vidra (Lutra lutra)

Legenda
- pagube de vidre

Vidra (*Lutra lutra*)

Răspândire geografică: în lume există 13 specii de vidre, dintre care cel mai des putem auzi despre vidra eurasiatică, vidra de mare și vidra uriașă amazoniană. Vidra eurasiatică (*Lutra lutra*), care trăiește și la noi, pe vremuri popula trei continente: Europa, Asia și Africa, de la insulele britanice până în Japonia, de la cercul polar nordic până în sud (Africa de Nord). Lipsește aproape în totalitate de pe insulele Mării Mediterane, putând fi întâlnită doar în Corfu, Lesbos, Chios și Euboea. Se regăsește de la teritoriile situate sub nivelul mării - Olanda - până la înălțimi de peste 4000 de metri - în Tibet. Din cauza persecuției umane și a dispariției habitatelor potrivite, numărul populației europene a scăzut semnificativ. În anii 1970-1980 a ajuns în pragul dispariției în Franța, Belgia și Germania. Probabil dispăruse din Lichtenstein și Elveția. Din Olanda a dispărut în 1988 - mai nou a fost reintrodusă. Cel mai mult de suferit au avut populațiile din Europa Centrală, mai ales din cauza gospodăririi necorespunzătoare a apelor. Populații viabile există încă în Portugalia, Irlanda, Scoția, Peninsula Balcanică și în nordul Rusiei (în taiga). În ultimul timp, populațiile din Marea Britanie și Finlanda arată o tendință de creștere.

Caracteristici biologice: vidra face parte din familia mustelidelor, la noi în țară fiind al doilea reprezentant ca mărime al acestei familii, după bursuc. Constituția corpului reprezintă un compromis între adaptarea la mediul terestru și modul de viață acvatic. Dintre carnivorele din România, vidra s-a acomodat cel mai bine la viața acvatică, astfel ajungând în vârful lanțului trofic din mediul acvatic.

Blana lor este deasă, fiind compusă din două straturi: subpărul (puful) este mai scurt și moale, având rol important în termoizolare, pe când părul de acoperire este format din fire mai puternice și mai lungi. Blana este unsuroasă, impermeabilă și atât de densă, încât aerul

Foto: Bagoși Zoltán

nu pătrunde printre firele de păr - lucru ce se observă mai ales la animalul scufundat în apă. Culoarea blănii variază de la maro deschis până la maro mai închis, fiind mai deschisă la culoare pe partea inferioară a corpului. Ca și în cazul majorității mustelidelor,

Foto: Bagoși Zoltán

corpul vidrei este alungit, fusiform, cu membrele scurte. Lungimea corpului variază între 70-80 cm, lungimea cozii fiind între 30-40 cm. Ca și la toți ceilalți membri ai familiei mustelidelor, masculii sunt mai mari ca femelele, având greutatea în jur de 10 kg, în timp ce femelele au cu aproximativ 1/3 mai puțin. Rar se întâlnesc și exemplare cu greutatea de peste 20 de kg.

Capul lor este plat și lat.

Urechile sunt mici și rotunjite. În timpul scufundării își poate închide orificiile nazale și auriculare. Nasul și gura sunt înconjurate de fire lungi de mustață, cu ajutorul cărora este în stare să-și localizeze prada chiar și în apa tulbure. Ochii se situează pe partea superioară a craniului. În timpul înotului, numai ochii, urechile și nasul sunt vizibile deasupra apei.

Dentiția este caracteristică modului de viață prădător, cu canini ascuțiți și molari tăioși, cu ajutorul cărora își poate apuca prada alunecoasă și poate sparge carapacele scoicilor. Picioarele sunt dotate cu 5 degete, cu membrane înotătoare între ele; cu picioarele anterioare își ține prada (dând dovadă de o mare îndemânare) în timpul hrănirii, iar membrele posterioare îl ajută la înot. Când înoată liniștit, vâslește cu toate cele patru membre, asemenea câinilor, dar la nevoie - în timpul vânătorii - membrele anterioare se lipesc de corp, cele posterioare de coadă și animalul înaintează prin mișcări ondulate ale corpului. Pe distanțe scurte poate atinge viteza de 12 km/h. Poate rămâne chiar și 4 minute sub apă, la nevoie, dar media scufundărilor este de 20-50 secunde. Cu ocazia unei scufundări poate parcurge chiar și 400 de metri sub apă. Pe uscat pare puțin neîndemânică, dar în ciuda aparențelor este capabilă să alerge foarte repede și să parcurgă distanțe mari.

Coadă este mai groasă la bază, cilindrică, subțindu-se spre capăt, având rol în menținerea direcției în timpul înotului.

Vidrele trăiesc în medie 10-12 ani, dar longevitatea medie este mai mică. În captivitate pot ajunge la vârsta de 22 de ani.

Modul de viață: vidra este un animal singuratic, deși s-au observat situații când doi adulți au pterecut mai mult timp împreună. Vidrele au o fire jucăușă: deseori au fost

observați jucându-se în grup sau alunecând pe noroiul de pe mal sau pe zăpadă. Trăiește în râuri, lacuri, mlaștini, pe malul mării, de-a lungul acestora fiecare individ deținând un teritoriu de vânătoare propriu. Necesită vegetația bogată pe malul apelor și se poate folosi de scorburile, cavitățile, vizuinele părăsite de vulpi sau bursuci, pe care le poate lua în stăpânire. Teritoriile de vânătoare se pot suprapune parțial: teritoriul unui mascul înglobează frecvent teritoriile mai multor femele. Animalul își marchează teritoriul cu ajutorul excrementelor, amplasate în locuri care ies în evidență (pietre ieșite din apă, buturugi, sub poduri, la gura râurilor și a pâraielor). Deseori mai mulți indivizi folosesc aceleași puncte pentru marcarea teritoriilor. Vidrele care se aventurează pe teritoriul altor vidre se pot informa din excremente asupra meniului proprietarului și pot decide dacă merită sau nu să-și încerce norocul pe teritoriul respectiv. Deși vidrele sunt animale teritoriale, totuși încăierările sunt rare. Ele preferă să se evite reciproc.

Lungimea teritoriului de vânătoare de-a lungul cursurilor de apă poate să fie de 7 km la femele, cel al masculilor ajungând și la 15 km. Pe malul lacurilor ei dețin teritorii mult mai mici, iar pe malul mării teritoriile de vânătoare sunt mai întinse. Mărimea teritoriului de vânătoare este determinată de abundența hranei. Morfologia vidrei nu este cea mai eficientă din punct de vedere al economiei de energie, iar modul lui de viață activ necesită destul de multă energie, ceea ce se poate asigura numai prin consumarea unei cantități de hrană corespunzătoare. Un exemplar adult trebuie să consume aproximativ 1-1,5 kg de pește într-o noapte, această cantitate corespunde cu 15% din greutatea lui.

Perioada de activitate maximă a vidrelor este în orele matinale și seara, când vânează. Ei pot parcurge până la 10 km într-o noapte. Hrana lor de bază o constituie peștii. Pot prinde și pești mai mari, preferă însă pe cei de 20-30 cm, dar adesea se mulțumesc și cu exemplare mai mici, care sunt mai ușor de prins. Periodic, un procent important al dietei îl pot constitui amfibienii (în primul rând broaștele). Astfel, conform unui studiu efectuat pe malul Mureșului, amfibienii reprezentau un procent mai mare decât peștii în dieta vidrelor. Ocazional consumă și păsări, mamifere mai mici, raci, melci și scoici.

Foto: Bagoși Zoltán

Prada este consumată de obicei pe mal, sau pe pietrele ieșite la suprafața apei.

Reproducere: vidra se poate reproduce în orice perioadă a anului. Împerecherea poate avea loc atât în apă, cât și pe uscat. Perioada de gestație este de 61-65 zile, dar se poate extinde și până la nouă luni. Femela face 2-3, rareori 5 pui într-o vizuină subterană. Vidra nu este un animal prolific față de mamiferele de aceeași mărime, una dintre cauze fiind lipsa dușmanilor naturali.

Femela își crește singură puii. Aceștia au mult de învățat de la ea, înainte să ajungă independenți, la vârsta de un an. În acest timp ei învață tehnica pescuitului, ajung să cunoască teritoriile bogate în pești, își însușesc tehnica de uscare a blănii. Acesta din urmă este deosebit de important, răceala cauzată de blana udă fiind una dintre principalele cauze de mortalitate în rândul puilor de vidră. Ajung la maturitatea sexuală la vârsta de doi ani. Mulți nu apucă să trăiască mai mult de trei ani (conform datelor din Europa de Vest), ajung victimele accidentelor rutiere, a poluării apei sau mor de foame.

Vidrele și oamenii

Vidra nu ocupă un loc la fel de important în cultura și religia omenirii, ca lupul sau ursul. Cu toate acestea, apare în miturile, legendele și poveștile a multor popoare, ca de exemplu la celți, indienii din America de Nord, popoarele indoneziene, în culturile precreștine ale popoarelor nordice (suedezi, danezi, norvegieni) și a băștinașilor australieni. În Alaska s-a descoperit o statueta din anul 800 d.C., care reprezintă o ființă pe jumătate om, pe jumătate vidră - probabil un șaman.

Vidra este în general simbolul inteligenței, îndemnării, spiritului ludic și al veseliei.

Oamenii prețuiau blana vidrei din cele mai vechi timpuri și le vânau regulat pentru aceasta.

Diferite obiecte de artă și însemnări dovedesc importanța acestor animale. Prima reprezentare a unei vidre, apărută pe un basorelieu, datează din anul 2300 î.C. Începând din anul 1500 î.C. - conform unor însemnări - vânarea vidrelor de mare ocupa un rol foarte important în viața triburilor de pe coasta pacifică al Americii de Nord. Blana, pielea, carnea, oasele, dar chiar și dinții erau de importanță vitală pentru băștinași. Până la urmă, rezultatul a fost depopularea totală a unor așezări în jurul anului 200 d.C, ca urmare a exterminării vidrelor de mare.

Primele documente scrise, conform cărora pescarii chinezi pescuiau cu vidre dresate, datează din perioada Dinastiei Tang, anii 600-900 d.C. Enciclopediile

europene timpurii (1480) menționează și ele pescuitul cu vidre. În Orient, în unele locuri, această metodă se practică și în zilele noastre.

Evul Mediu nici pentru vidre (la fel ca și pentru lupi și urși) nu s-a dovedit a fi o perioadă favorabilă. În anul 1566 în Anglia apare prima ordonanță, care promite un premiu pentru exterminarea vidrelor și a „altor dăunătoare”. În 1602 - tot într-un document din Anglia - autorul

Foto: Lanszki József

menționează că vidrele s-au încumetat „să atace oile gospodarilor și păsările gospodinelor”. În 1751, în descrierea primei expediții europene în Alaska, Steller amintește că vidrele de mare trăiesc în număr foarte ridicat în această zonă. Pe lângă faptul că sunt ușor de capturat, blana lor este superbă, iar carnea exemplarelor tinere este gustoasă. În anul 1792 începe exterminarea în masă a vidrelor de mare pentru blana lor prețioasă. Vânătorii vidrelor de mare i se pune capăt în 1911, prin convenția care era menită să protejeze focile vâdate tot pentru blana lor - vidra de mare este inclusă din întâmplare în document. Acesta de fapt s-a întâmplat chiar la momentul oportun, deoarece, conform estimărilor, în perioada respectivă populația mondială de vidre de mare consta doar din 500-1000 de exemplare.

În anii 1800, în Anglia, sunt publicate mai multe articole despre faptul că în râurile din care au dispărut vidrele, s-au înmulțit peștii fără valoare economică. Conform unui articol apărut în 1946, într-un ziar de vânătoare englezesc, vidrele nu produc daune importante în populația de păstrăvi din apele curgătoare.

În zilele noastre, vidrele sunt amenințate în primul rând de regularizarea râurilor (și alte forme diverse de distrugere a habitatelor), poluarea apei (detergenții distrug impermeabilitatea blănii vidrelor), împutinarea peștilor și a altor animale ce le servesc ca hrană, braconaj și accidente rutiere.

După cum am mai amintit, vidrele constituie vârful lanțului trofic a zonelor acvatice dulcicole, astfel substanțele nocive (de ex. metale grele) ajunse în organismul animalelor cu care se hrănesc, până la urmă se acumulează în acești prădători. Putem considera deci vidra ca pe o specie indicatoare: prezența, respectiv starea de sănătate a vidrelor reflectă calitatea mediului de viață în care se regăsesc.

Vidre în România

În trecut vidra a fost vânată și în România, mai ales în Delta Dunării.

În 1993 România aderă la Convenția de la Berna. Prin aceasta, respectiv prin Legea nr.103/1996 (completată de Legea nr.654/2001), vidra e declarată o specie protejată. Conform legii, vânatoarele ei este interzisă. Cu toate acestea, vidrele pot fi vânată cu acord special. De când vânarea vidrelor este interzisă, a dispărut și interesul față de specie. Practic nu există date din ultimii 10 ani despre numărul vidrelor din țara noastră, despre distribuția speciei, cât și despre compoziția dietei lor.

Pagube provocate de vidre de pe teritoriul Transilvaniei - studii de caz -

1. Câmpul Cetății - Jud.Mureș:

Câmpul Cetății este situată în valea Nirajului, la 18 km de Sovata (la poalele Munților Gurghiului). Păstrăvăria de aici s-a înființat în 1936, la confluența Nirajului Mic cu Nirajul Mare. A pornit ca o inițiativă privată, dar în perioada comunismului a

Foto: Deák Attila

fost naționalizată. Marea majoritate aparține și astăzi administrației silvice (de stat), dar o mică parte a reintrat în posesia urmașilor proprietarului (familia L). Păstrăvăria se întinde pe 4 hectare și este formată din aproximativ 50 de lacuri. În majoritatea acestora - proprietatea de stat - se cresc păstrăvi curcubeu (*Oncorhynchus mykiss*), iar în celelalte - proprietate privată - în primul rând crap (Cyprinus carpio) și diferite rase ale acestuia (de exemplu crap oglindă). În timp ce crapii sunt destinați exclusiv vânzării, o parte din păstrăvi sunt destinați repopulării râurilor, pâraielor. Alimentarea lacurilor cu apă și oxigenarea permanentă se realizează din râul Niraj, printr-un sistem de

vane și canale. Potrivit silvicultorului chestionat (L.G., descendent al fondatorului păstrăvăriei), vidrele dintotdeauna au fost prezente în zonă, dar apar ocazional în preajma lacurilor. Muncitorii de aici cunosc deja traseele folosite de animale, care nu s-au schimbat de-a lungul anilor. Este vorba probabil de aceeași familie de vidre, care vizitează periodic păstrăvăria (mai ales iarna). De câteva ori au fost zărite și animalele, dar în general se găsesc numai urmele lor.

Foto: Bagosi Zoltán

Vizita lor – potrivit silvicultorului - este de așteptat mai ales în iernile grele, principala cauză fiind însă efectivul sărac de pești al râului Niraj, care în această perioadă nu mai poate să satisfacă apetitul crescut al vidrelor. Numărul scăzut al peștilor se datorează pescuitului ilegal, care nu poate fi echilibrat nici de încercările de repopulare cu pești a râului de către ocolul silvic. În afară de asta, este evident că o crescătorie intensivă de pești reprezintă o sursă ușoară și bogată de hrană pentru vidre (în lacuri abundă păstrăvii – astfel de condiții nu se regăsesc nicăieri în mediul natural al vidrelor). Părerea chestionatului este că vidrele își încearcă norocul cu pești de diferite dimensiuni, dar angajații afirmă că prada preferată o constituie totuși indivizii de 25-30 cm (tocmai păstrăvii de această mărime sunt destinați vânzării). Până acum nu s-a putut efectua estimarea exactă a pagubelor, dar probabil fiecare vizită a vidrelor înseamnă pierderi de mai multe kilograme de pește în efectivul de păstrăvi. Pădurarul consideră că pătrunderea vidrelor în crescătorie nu prea se poate împiedica, dar cel mai eficient ar fi un gard corespunzător.

2. Lăpușna - județul Mureș:

Se poate accesa dinspre orașul Reghin, trecând de satul Ibănești. Se află în valea râului Gurghiu (în Munții Gurghiului), la 40 de km de Reghin și 18 km de Ibănești (între Lăpușna și Ibănești nu există altă localitate). Cândva a fost o destinație turistică binecunoscută, aici organizându-se tabere școlare. Astăzi "așezarea" constă din numai trei familii - una dintre acestea (familia T.) conduce păstrăvăria, care aparține de administrația silvică.

Alimentarea cu apă a crescătoriei se face dintr-un mic afluent al râului Gurghiu, iar apa din bazine se varsă în râu. La Lăpușna se crește în primul rând fântânel (Salvelinus fontinalis), preponderent pentru vânzare, mai puțin pentru repopularea pâraielor.

De-a lungul râului sunt situate mai multe bazine mici (toplițe), în care trăiesc puieti de păstrăv indigen (*Salmo trutta morpha fario*), în condiții natural-identice. Aceștia sunt crescuți exclusiv pentru repopulare.

În primăvara anului 2002, la păstrăvăria din Lăpușna a avut loc un incident provocat de vidre, care i-a luat pe toți prin surprindere. O vidră a intrat în păstrăvărie și, în drum spre unul dintre bazine, a încercat să traverseze un canal care asigură apa proaspătă. A fost însă luată de curentul puternic și aspirată în conducta din capătul canalului. Împotmolindu-se la capătul îngust a țevii, a astupat-o în totalitate. Pe deasupra, capătul conductei era astfel poziționat, încât nu permitea accesul oamenilor. Angajații și-au dat seama de cele întâmplate de-abia după o oră și jumătate, însă a durat mai multe ore până ce au reușit să curețe țeava de rămășițele animalului. Între timp, în bazinul suprapopulat, rămas fără apă proaspătă, au murit asfixiați aproximativ 1700 kg de păstrăv. Dintre acestea, silvicultorii au reușit să valorifice 1500 de kilograme. Ca urmare a acestui incident, sistemul de canalizare a fost radical schimbat, canalele fiind dotate cu gratii la amândouă capete, ca să se prevină orice altă întâmplare de acest gen. Toată păstrăvăria este păzită de câini, iar în unele locuri, cunoscute ca rute folosite de vidre, câinii sunt legați pe lanțuri care le asigură destulă libertate de mișcare. Practic, vidrele pot ajunge în apropierea lacurilor numai dacă se cațără peste gard - astfel vizitele lor, cât și daunele cauzate s-au rărit substanțial.

În păstrăvărie au existat daune și mai înainte, dar într-o măsură mult mai mică. Conform conducătorului crescătoriei, vidrele preferă pești cu mărimea sub 20 de cm și pe cele între 20-40 cm, dar își încearcă norocul și cu femelele mult mai mari, destinate reproducerii. Rănile și urmele de mușcături găsite pe corpul acestor pești în

Foto: Deák Attila

timpul mulgerii icrelor sunt dovada unor astfel de încercări nereușite.

Cu toate acestea, T.D., conducătorul păstrăvăriei, are o atitudine foarte pozitivă față de vidre: după părerea lui, “poluarea cauzată de exploatarea pădurilor reprezintă un pericol mult mai mare pentru peștii din crescătorie, dar și pentru

cei din râuri și pârâuri”. Cheresteaua, motorina, etc. favorizează apariția și înmulțirea paraziților, care provoacă pagube importante atât în râuri, cât și în crescătorie. Vidrele își încearcă norocul la crescătorii tocmai din cauza scăderii populației de pești din mediul natural, și pentru că crescătoriile le oferă o pradă ușoară.

Ca cele mai eficiente metode de prevenire a pagubelor cauzate de vidre a amintit gardul electric și prezența câinilor.

3. Stânceni - județul Mureș:

Se află pe drumul ce leagă Toplița de Reghin, în defileul Mureșului. Păstrăvăria este amplasată în afara satului, la aproximativ 1,5-2 km de-a lungul drumului ce duce spre vârful Gudea Mare, pe valea pârâului Gudea Mare. Este condusă de B.S., fost angajat silvic. Strâmtoarea Mureșului (râul și pâraiele care se varsă în Mureș) oferă dealtfel condiții ideale unei populații mai mici de vidre - am și găsit urme de vidră și rămășițe din prada acestuia, în mai multe locuri din această zonă.

În păstrăvărie se crește în primul rând fântânel (Salvelinus fontinalis) - producție, 14 tone; pe lângă ele, în bazine se găsesc și câțiva păstrăvi curcubeu (Oncorhynchus mykiss). O mare parte a efectivului este destinat vânzării, dar se folosește și pentru repopularea râurilor. Crescătoria este înconjurată de un gard înalt și este păzită de mai mulți câini. Conform spuselor domnului B. S., în păstrăvărie până acum nu s-au înregistrat pagube din cauza vidrelor, deși urmele lor au fost găsite de două ori prin împrejurimi. Are o atitudine foarte pozitivă față de vidre (chiar le simpatizează), deși avea cunoștință despre cele întâmplate la crescătoria din Lăpușna. După părerea lui, poluarea râurilor a condus la scăderea efectivelor de pești, care la rândul lui pune în pericol supraviețuirea vidrelor. Aceasta și sursa ușoară de hrană, pe care o reprezintă crescătoriile, pot fi cauzele care le determină pe vidre să viziteze din când în când păstrăvăriile, eleșteele. Deși are cunoștință de existența vidrelor în pârâul Gudea, ce alimentează crescătoria (experiențe din vremea când lucra în silvicultură, fapt confirmat și de foștii săi colegi), este convins că prezența câinilor și existența gardului sunt suficiente pentru a le ține departe.

Potrivit dânsului, vidrele se hrănesc cu pești de 20-40 de cm.

Foto: Bagosi Zoltán

4. Mărtinești - județul Cluj:

Mărtinești este situat chiar lângă drumul național E60, între Cluj-Napoca și Turda. Lacurile crescătoriei se găsesc și ele de-a lungul drumului național. Crescătoria aparține de Compania Națională de Administrare a Fondului Piscicol, din cadrul Ministerului Protecției Mediului, care administrează crescătoriile de pești din România. Suprafața lacurilor este de 90 de hectare, în ele trăiesc aproximativ 30 de tone de pești. Speciile crescute sunt: crap, șalău, caras și crap chinezesc, dar în afară de acestea există și biban și știucă. Teoretic, lacurile constituie un mediu favorabil vidrelor - sunt înconjurată de vegetație bogată, pot asigura hrană destulă pentru mai multe animale și, cu excepția câtorva (folosite pentru pescuit sportiv), sunt relativ netulburate. Totodată trebuie remarcat faptul că nu există nici un râu sau pârâu în apropiere, care ar putea servi ca mediu de viață vidrelor.

După spusele paznicului (T. I.), vidre au fost zărite de mai multe ori în jurul lacurilor, chiar și în timp ce acestea se hrăneau. Luând în considerare condițiile amintite mai sus, se poate presupune că vidrele locuiesc în apropiere, și au și vizuina undeva în zonă. Potrivit paznicului, motivul pentru aceasta sunt eleșteele, care asigură o sursă de hrană abundentă și totodată ușor de exploatat pentru vidre. În pofida acestei situații, pagubele cauzate de vidre sunt nesemnificative, acestea hrănindu-se cu puietii sub 20 cm. În același timp însă paznicul a menționat și că tunelurile și vizuinile săpate de vidre șubrezesc digurile. Având în vedere că respectivul la început a confundat de mai multe ori vidra cu bizamul (*Ondathra zibethica*), care trăiește deasemenea în împrejurimi, este posibil ca și tunelurile și vizuinile amintite să se datoreze acestora din urmă. Dintre metodele de apărare aplicabile pe plan local, paznicul consideră că cea mai eficientă ar fi utilizarea petardelor și a împușcăturilor - dar momentan nu le consideră necesare.

5. Păstrăvăria din Gilău - Județul Cluj:

Păstrăvăria care aparține de administrația silvică se află chiar în vecinătatea satului Gilău (lângă acesta există și o altă crescătorie, unde, după cunoștințele noastre, vidra nu a făcut pagube). Pe de o parte este învecinat cu lacul de acumulare din Gilău. Cele 45-50 de bazine ale crescătoriei

Foto: Lanszki József

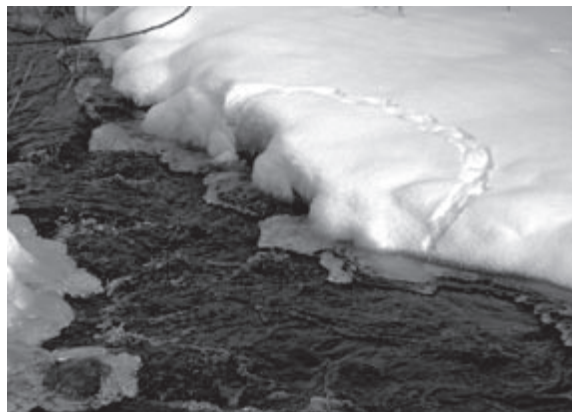
(folosite în permanență) sunt înconjurate cu plasă de sârmă introdusă în sol și un gard, noaptea fiind păzite de doi câini mari (rottweileri) și un paznic, care patrulează printre lacuri. Potrivit P. V., angajatul păstrăvăriei, vizitele vidrelor au început în urmă cu aproximativ 3 ani, de atunci vin periodic, la 2-3 zile. Apar noaptea, din direcția lacului de acumulare, unde au săpat sub gard. Vin două deodată, mai rar numai una și petrec în medie 2-3 ore la eleștee; paznicul le-a observat în repetate rânduri jucându-se printre bazine. După părerea paznicului, câinii nu constituie o metodă de apărare eficientă, pentru că vidrele se refugiază cu ușurință în apă. Tot el a remarcat că din cauza poluării apei și a braconajului, vidrele nu mai găsesc destulă hrană în mediul lor natural, iar heleșteele oricum constituie o sursă de hrană mult mai sigură și mai accesibilă. Părerea lui P. V. este că vidrele sunt stabilite undeva în împrejurimi. Pagubele făcute de ele sunt însemnate, dar acceptabile.

6. Remeți - județul Bihor:

Păstrăvăria mai mare a lui B. T. se află pe valea Iadului, la aproximativ 2 km în amonte de sat, în vecinătatea mai multor case. Este formată din 4-5 bazine mai mici de beton și este înconjurată cu plasă de sârmă. Crescătoria destinată reproducerii este la o distanță de 1-1,5 km de cealaltă, într-o strâmtoare alăturată, fiind compusă din bazine nebetonate, construite pe albia pârâului. În imediata apropiere a ambelor crescătorii se află case de locuit.

Crescătoria mai întinsă are 3000 de metri pătrați, și este păzită de 4 câini de mărime medie. Păstrăvăria mai mică este apărată de un singur câine, aflat lângă casă (aici bazinele nu au gard). Vidrele vizitează crescătorii mai ales primăvara și vara, toamna și iarna vin rareori. Amplasamentul mai mic, folosit pentru reproducere, este vizitat mai rar (deși nu este protejat de gard): părerea păstrăvarului este că vidrelor nu le plac puiștii aflați în bazinele acesteia. În amândouă locuri, vidrele vin

Foto: Deák Attila

din direcția pârâului, iar o vizită durează în medie 15 minute. Deseori trec neobservate, urmele, excrementele, rămășițele peștilor fiind observate de-abia a doua zi dimineața. De multe ori vidrele își iau prada cu ele și o consumă altundeva. De când s-a construit gardul și se țin câini la crescătorii mai mare, pagubele s-au diminuat semnificativ (anual 200 kg păstrăvi - 25 milioane lei) - aceste metode de

prevenire a pagubelor fiind considerate ca și cele mai eficiente de către proprietar.

7. Complexurile piscicole din Câmpia Transilvaniei (Zau de Câmpie, Șăulia, Fărăgău, Cipău, Iernut) – județul Mureș:

Zona de deal, neîmpădurită, dintre râurile Someșul Mic și Someșul Mare, Șieu, Mureș și Arieș, din centrul Transilvaniei se numește Câmpia Transilvaniei. Zona este renumită în ultimele decenii mai ales pentru eleșteele sale și piscicultura care se practică aici. Majoritatea lacurilor de astăzi sunt artificiale.

Eleșteele se întind pe suprafețe mari (unele ajungând până la 30 de hectare) și constituie un sistem coerent.

Cu ocazia vizitelor noastre, am constatat următoarele: în mai multe locații am găsit urme ce denotă prezența vidrelor (excremente). Cu ocazia discuțiilor purtate cu angajații ne-am dat seama că mulți dintre ei confundă vidra cu bizamul. Deși unii știau de prezența vidrelor - chiar au văzut vidre - nu ne-au putut da informații despre mărimea pagubelor cauzate de acestea. Acest lucru poate fi explicat prin aceea că având în vedere mărimea eleșteelor și cantitatea imensă a peștilor crescuți aici, pagubele ocazionale cauzate de vidre nici nu se observă. Cei chestionați aveau - fără excepție - atitudine pozitivă față de vidre.

Observații în legătură cu pagubele cauzate de vidre:

Daunele cauzate de vidre sunt mai puțin „spectaculoase” față de cele provocate de lupi sau urși. Mass-media nu este înștiințată despre aceste incidente și nu apar informații de acest tip în presă.

Conform majorității informațiilor obținute prin anchetele făcute la păstrăvării, cel mai des, vidrele nici măcar nu sunt observate de paznici - numai urmele sau rămășițele peștilor indică prezența acestora. S-a constatat că vidrele, atunci când frecventează o crescătorie de pești, de regulă nu stau mai mult de câteva zile în împrejurimi. Personalul păstrăvăriilor consideră că gardul bine făcut și prezența câinilor (cu excepția unui interviueat) reduce posibilitatea vidrelor de a produce daune în păstrăvării. Ei au opinii diverse asupra mărimii peștilor consumați de vidre din păstrăvării. S-a constatat că personalul din conducerea crescătoriilor de pești are o atitudine extrem de pozitivă față de vidre, chiar dacă acestea pot provoca pagube. În general pagubele făcute de aceste animale sunt considerate minore față de potențialul productiv al crescătoriilor. Pagubele provocate de vidre în crescătorii - conform celor chestionați - sunt rezultatul deteriorării habitatului (râurilor populate de vidre), poluării apelor prin exploatare forestieră intensă și scăderea cantității de hrană naturală pe râurile poluate.

Metode de prevenire a pagubelor

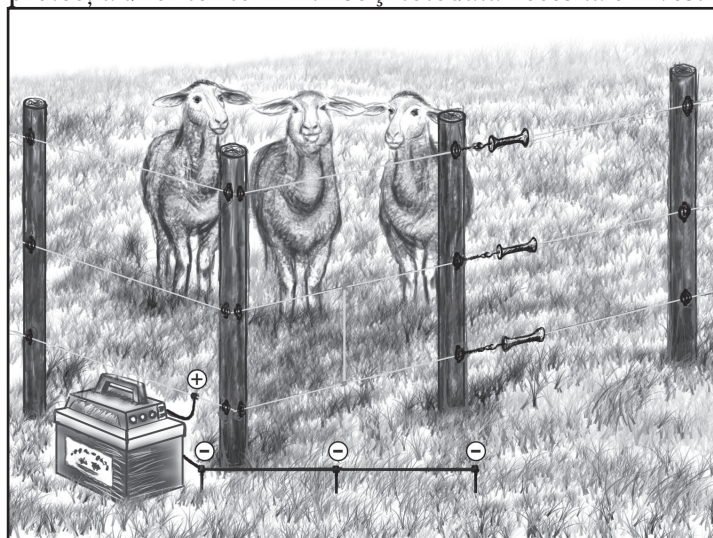
În continuare vom prezenta câteva metode folosite cu succes în străinătate (și în câteva locuri și în România) pentru prevenirea pagubelor cauzate de lupi, urși și vidre. Nu vom detalia toate metodele din literatura de specialitate, numai pe cele care ar putea fi aplicate și în țara noastră. În afară de acestea mai există numeroase metode promițătoare, care deocamdată se află numai în stadiu experimental. Avantajul acestor metodelor descrise mai jos constă în faptul că nu sunt letale. De aceea se pot aplica și în cazul speciilor periclitate sau ocrotite.

Dezvoltarea și perfecționarea metodelor de prevenire a pagubelor a început numai cu câteva decenii în urmă, interesul față de ele crescând treptat. Acest lucru a rezultat din conștientizarea de către oameni a importanței de a trăi în armonie cu natura.

1. Gardul electric

Gardul electric se poate utiliza cu succes pentru prevenirea daunelor cauzate atât de urși și lupi, cât și de vidre.

Constă din câteva fire electrice conductoare paralele aflate sub o tensiune electrică de 5 000 - 10 000 V. Ca sursă de energie electrică se pot folosi baterii, acumulatori sau rețeaua electrică de 220 V. Pentru a asigura tensiunea înaltă, se folosește un adaptor (injector de impulsuri electrice). Zona vizată (pășune, stână, teren agricol, heleșteu) se îngrădește cu firele electrice conductoare. Avantajul gardului electric este că se poate instala ușor și repede, se poate muta cu ușurință, se poate folosi pentru protecția unor teritorii întinse și totodată necesită o investiție mult mai mică față de

un gard tradițional, de bună calitate, necesar aceluiași teritoriu.

Structură și funcționare:

1. Gardul propriu-zis este compus din fire electrice conductoare paralele, montate pe stâlpi din lemn sau din material plastic și prevăzute cu suporturi electroizolante.

2. Injectorul de

impulsuri electrice (adaptorul) emite periodic (1-3 secunde) impulsuri electrice de înaltă tensiune (5000-10000 V), transmise mai departe de cabluri. Intensitatea curentului este atât de mică încât nu prezintă nici un pericol pentru animalele sau oamenii care ating firele, însă senzația foarte neplăcută de curentare nu se uită ușor.

3. Sursa de curent electric poate să fie de mai multe feluri, în funcție de caracteristicile locului de amplasare: baterie, acumulator, sursă de la rețeaua electrică (priză), sau panou solar, care preferabil se combină cu un acumulator.

Montare și întreținere: distanța dintre stâlpii de susținere se stabilește în așa fel, încât înălțimea firului de jos să nu depășească înălțimea recomandată. Astfel, pe un teren fără denivelări această distanță poate fi chiar și de 8 metri. Stâlpii sunt ușor de procurat: fie confecționate din lemn, sau se pot cumpăra stâlpi din material plastic cu un capăt ascuțit de metal, ce pot fi introduse ușor în sol.

Polul negativ al injectorului de impulsuri electrice trebuie legat la pământ, acesta având un rol crucial. În acest scop trebuie introduse în sol măcar trei bare din metal inoxidabil, cu o lungime de minim 1 m, care se vor lega între ele, respectiv cu polul negativ al injectorului de impulsuri electrice. Dacă împământarea este bună, stâlpul de metal nu curentează la atingere. În sol înghețat sau uscat, nisipos, împământarea corespunzătoare este mai dificilă, în aceste situații este necesară folosirea unui număr mai mare de bare, introduse cât mai adânc în sol. Lungimea firelor este determinată de performanța injectorului de impulsuri electrice. Injectorul de impulsuri electrice se poate instala în două moduri:

1) Fiecare fir se leagă la polul pozitiv, astfel este de ajuns ca animalul să atingă numai un singur fir, pentru a primi șocul electric. Firele se pot lega și între ele, fără riscul de a scurtcircuita sistemul. Acest mod de instalare se poate folosi însă numai în cazul unei împământări bune.

2) Polul pozitiv se leagă de primul, de-al treilea și de-al cincilea fir, iar polul negativ la cel de-al doilea și de-al patrulea. Se recomandă împământarea separată, la o anumită distanță, a firelor cu încărcătură negativă. Se poate folosi și în cazul unei împământări mai puțin corespunzătoare, dezavantajul fiind că trebuie să ne asigurăm ca firele învecinate să nu se atingă unul de altul. Trebuie avut grijă ca în cazul în care se pun steagulețe sau panglici pe fire, acestea să nu se atingă de firul vecin sau să fie din materiale izolatoare. Efectul este maxim dacă animalul atinge în același timp două fire învecinate.

Numărul firelor nu este strict determinat, dar împotriva urșilor și lupilor se recomandă folosirea a cinci fire, împotriva vidrelor două sau trei. Lungimea lor se alege în funcție de performanța injectorului de impulsuri electrice, lungimea totală

a acestora putând ajunge până la mai mulți kilometri (chiar și 10 km). Firul inferior trebuie să fie la o înălțime de 20 cm față de sol, distanța dintre fire între 20-30 cm. Unde lupii reprezintă un pericol, firele inferioare trebuie să fie amplasate mai aproape unul de celălalt, cele de sus mai rar; dacă ursul este musafirul nedorit, firele se pot amplasa la distanțe egale. Animalele domestice învață repede să nu atingă firele și le vor evita chiar și atunci, când acestea nu se află sub tensiune. Acesta se referă în special la cai, porci și câini, care învață repede. Acest lucru este valabil și pentru animalele de pradă, însă ei își încearcă din când în când norocul.

Trebuie avut în vedere faptul că gardul electric nu constituie un obstacol fizic pentru animale care se deplasează în viteză. Animalele ca ursul sau mistreții speriați nu se pot opri în fața lui, dacă nu-l observă din timp. De aceea, gardul electric trebuie să fie vizibil. Pentru acesta, în paralel cu firele electrice se pot amplasa panglici mai late, ușor de observat chiar și în întuneric - albe sau strălucitoare - și se pot lega pe fire la anumite distanțe panglici mai scurte, fluturânde. Acestea permit animalului care se apropie de gard să-l observe din timp. Tot pentru acest motiv, zona din jurul gardului trebuie să fie curată, cu o vizibilitate bună. Dacă folosim gardul electric pentru apărarea oilor, trebuie să ținem cont de faptul că oile speriate, dacă se află într-un spațiu restrâns, pot dărâma gardul. Pentru prevenirea incidentelor de acest gen se recomandă să nu se renunțe de tot la strunga tradițională sau să se delimiteze un teritoriu mai vast.

Dacă gardul electric este amplasat sub o rețea de înaltă tensiune, se recomandă ca firele gardului să fie perpendiculare pe firele de înaltă tensiune și nu paralele cu acestea. Sistemul necesită o întreținere minimă, ce constă în cosirea periodică a vegetației de sub fire, altfel aceasta, ajungând în contact cu firele gardului, poate scurtcircuita sistemul, atenuază tensiunea și descarcă mai repede acumulatorul.

În funcție de mărimea prădătorului de îndepărtat, înălțimea firelor trebuie reglată astfel (evident se pot folosi și mai puține fire, mai ales dacă folosim și panglici de atenționare, dar astfel crește riscul ca animalele de pradă să sară peste gard):

Înălțimea față de sol \ Specie	firul 1.	firul 2.	firul 3.	firul 4.	firul 5.
Lup	20 cm	40 cm	70 cm	90 cm	120 cm
Urs	20 cm	50 cm	80 cm	110 cm	120 cm
Vidra	15 cm	25 cm	35 cm	-	-

Gardul electric trebuie să fie permanent în funcțiune, chiar și dacă animale păzite nu se află în perimetrul îngrădit, în caz contrar prădătorii pot învăța să treacă de el.

Garduri electrice se pot achiziționa și la noi în țară, de exemplu de la firma AGROM-COM din Sângeorgiu de Mureș (la 5 km de Tg-Mureș). La această firmă, cheltuielile aferente unui gard electric în 2004 au fost următoarele: (de exemplu, pentru un teritoriu de 600 x 600 m, înconjurat de gard electric format din trei fire, în cazul în care stâlpii de susținere ar fi amplasați la distanțe de câte 8 m):

Fire conductoare (3 X 2400 m)	12.852.000 lei
Suport izolator pt. fire (total 300 buc.)	2.263.200 lei
Mosor (pentru adunarea firelor)	800.000 lei
Izolator la poartă (3 buc.)	234.000 lei
Injectorul de impulsuri electrice (adaptor - pt. alimentarea lui este de ajuns un acumulator de 12V)	7.371.800 lei
Total	23.521.000 lei (cca. prețul a 12 oi)

2. Gard de protecție:

Gardul de protecție corespunzător este cea mai sigură metodă împotriva a toate cele trei specii de carnivore, dar în cazul teritoriilor întinse, amplasarea este destul de costisitoare. Nu prea se folosește în cazul turmelor de oi, pentru că nu se poate muta.

Gardul de lemn care înconjoară strungile conferă o anumită protecție. În cazul turmelor de oi, gardul poate fi confecționat din plasă de sârmă sau din lemn, dar trebuie să fie atât de solid, încât să nu poată fi doborât de oi. Totodată trebuie să fie și destul de înalt (lupul poate sări și peste un gard înalt de 1,80 m!). Evident, toate aceste cerințe nu pot fi întotdeauna îndeplinite. Dar eficiența gardului poate fi sporită prin adăugarea pe vârful gardului a unei părți înclinate în afară sau prin agățarea pe gard a unor obiecte zgomotoase, fluturânde. Deasemenea, se poate monta și un șnur cu stegulețe. Un alt considerent important este distanța dintre scânduri, care nu trebuie să depășească 20 cm. Dacă avem posibilitatea, să folosim gard dublu, în acest caz distanța dintre cele două garduri să nu depășească 70 cm. Dacă oile sunt regulate lăsate fără supraveghere umană, într-o zonă frecventată de urși și lupi, este indicată folosirea gardului din plasă de sârmă, de 1,80 cm înălțime, cu stâlpi de susținere foarte stabili. În afară de aceste cerințe, în vârful gardului trebuie să existe o porțiune de 70 cm, înclinată spre exterior, iar în partea de jos, o altă porțiune orientată spre exterior, de 1 m, săpată în pământ. În cazul vidrei trebuie luat în considerare că animalul este un bun săpător și un cățărător priceput. Gardul trebuie deci să aibă cel puțin 3 m înălțime, din care doi metri să fie deasupra solului și un metru să fie săpat

adânc în pământ, în așa fel încât jumătate de metru să fie în poziție verticală, iar cealaltă jumătate să fie înclinată orizontal, dinspre lac spre exterior. Astfel se poate preveni ca vidra să treacă sub gard și să ajungă la heleșteu.

3. Șnur cu stegulețe (fladry)

Este o metodă folosită inițial în Europa de Est și în Rusia, cu ocazia vânătorilor de lupi. Constă într-o sfoară de care atârână stegulețe de o culoare izbitoare (roșu sau portocaliu). Stegulețele au o lungime de 50 cm și o lățime de 10 cm, și cel mai eficient este când sunt dispuse la o distanță de 50 de cm unul de altul, cu capătul inferior la nivelul solului. Lupii nu trec de acest obstacol, de altfel ineficient în cazul altor animale (de ex. cervide sau mistreți). Studiile efectuate în Alberta, Canada, pe un teritoriu de 25 ha, îngrădit cu fladry, arată că după montarea acestuia, lupii în decurs de 60 de zile s-au apropiat de 23 de ori de acesta, înainte să-l treacă pentru prima oară. În Idaho (Statele Unite ale Americii), pe un teritoriu de 400 ha, permanent înprejmuit cu șnur cu stegulețe, lupii s-au aventurat de-abia după 61 zile.

Metoda este una foarte mobilă, montarea, respectiv demontarea fladry-ului fiind foarte ușoară. Dacă animalele se obișnuiesc cu ea, își pierde eficacitatea, din această cauză nu se recomandă folosirea ei pentru un timp îndelungat. Este bine să fie demontat după folosire. Se poate utiliza până ce se ridică gardul din jurul stânei, în cazul pășunatului migrator sau cu ocazia pășunatului de noapte. În locuri unde lupii pătrund frecvent în strungi, se poate amplasa în afara strungii. Șnurul cu stegulețe, amplasat deasupra gardului, scade probabilitatea ca lupii să sară peste gard. Șnurul cu stegulețe, montat în jurul strungii își păstrează eficacitatea pentru mai mult timp, dacă lupul venit să-și încerce norocul, nu are timp să-l examineze mai amănunțit. Metoda se poate aplica evident numai în prezența ciobanilor și a câinilor.

4. Paza cu câini:

Constituie cea mai veche metodă de apărare a animalelor domestice. Eficiență ei față de urși, lupi și vidre este dovedită de faptul că se practică frecvent și în zilele noastre. Cu toate acestea, metoda are și deficiențe: puțini dintre ciobani dispun de câini ciobănești dresați corespunzător (acest fapt este recunoscut de mulți dintre ei). Cu ocazia atacurilor de lupi, cea mai mare problemă este că câinii se iau după lupi, lăsând fără apărare turma; în cazul urșilor, ei deseori semnaleză prea târziu pericolul. De dorit ar fi ca câinii să rămână permanent lângă turmă, chiar și pe vreme ploioasă, cețoasă, sau în frig. În astfel de condiții meteorologice și ciobanii ar trebui să fie mai atenți deoarece câinii se retrag instinctiv în locuri mai ferite. Experiența arată că cei mai potriviți câini sunt cei care cresc lângă turmă de la cele mai fragede

vârste, dar și dresajul lor necesită mai multă atenție. Menționăm faptul, că de obicei, nu câinii de rasă se dovedesc a fi cei mai buni câini ciobănești.

Pentru prevenirea pagubelor cauzate de vidre, în jurul lacurilor sau a heleșteelor, acolo unde nu există posibilitatea de a lăsa liber câinii, se recomandă acordarea unei libertăți de mișcare cât mai mari pentru aceștia, de exemplu prin legarea lanțului lor de un cablu, de-a lungul căruia astfel au posibilitatea să se deplaseze. Acesta este deosebit de eficace, mai ales dacă se cunosc traseele folosite de vidre.

5. Metode de alertare și de speriere a prădătorilor:

În completarea celor de mai sus, se pot folosi și alte metode de prevenire a pagubelor, ca de exemplu focul sau petardele. Folosite în exces, aceste metode își pierd eficacitatea (de exemplu în cazul ursului).

Se pot instala diferite sisteme de alarmare mecanice sau electronice, care să semnaleze apropierea animalelor. Una dintre cele mai ieftine metode este instalarea unei sfiori prevăzute cu clopoței, care atrage atenția asupra apropierii ursului (lupii sar peste sfioră, dacă-o observă).

Plasarea unor piese de îmbrăcăminte pe traseele vidrelor le alungă pentru o vreme. O altă soluție, frecvent utilizată este legarea de clopoței la gâtul oilor. Animalele speriate avertizează astfel câinii și ciobanii, dar deseori numai după ce s-a produs deja accidentul.

Se pot fabrica și acasă, relativ ieftin, sisteme de alarmă care declanșează o sirenă sau aprind un bec la atingerea sau ruperea unui fir.

6. Există metode ce se pot aplica numai de către autorități, cum ar fi folosirea de gloanțe de plastic sau de cauciuc pentru condiționarea negativă (treptată) a animalelor de pradă.

O altă soluție ar fi utilizarea substanțelor chimice (de exemplu clorura de litiu), de la care carnivorele se îngreșează față de un anumit tip de hrană.

Ca o ultimă soluție neletală se practică capturarea prădătorului, relocarea și eliberarea lui într-o altă zonă. În Statele Unite ale Americii urșii capturați cu acest scop au fost învățați în câteva zile, înainte de a fi eliberați, să se ferească de oameni și locurile frecventate de om.

Legislația privind ocrotirea lupului, ursului și vidrei, prevenirea daunelor cauzate de aceștia și reglementările de despăgubire

1. În anul 1993, odată cu apariția **Legii nr.13/1993**, România a aderat la **Convenția de la Berna**, conform căruia statele membre se obligă să asigure conservarea plantelor și animalelor sălbatice incluse în convenție. Convenția de la Berna definește lupul, ursul și vidra ca specii ocrotite considerându-se infracțiune orice activitate ce vizează capturarea sau exterminarea lor; este interzisă deranjarea sau distrugerea vizuinelor, bârlugurilor, peșterilor și perturbarea intenționată. Se interzice totodată deținerea sau comercializarea internă a animalelor vii sau moarte, a exemplarelor împăiate, a diferitelor organe sau a produselor fabricate din acestea. Conform alineatului 1., articolul 9, în cazul în care nu există altă soluție și supraviețuirea speciei ocrotite nu este pusă în pericol (în cazul nostru a lupului, ursului și a vidrei), statul poate să facă derogări de la dispozițiile articolelor 4,5,6,7 și 8 dacă vizează prevenirea unor pagube importante în produse agricole sau în efectivul de animale domestice.

Paragraful 23, aliniatul c. interzice pășunatul sau activitatea agricolă în pădurile statului.

2. Țara noastră a aderat la **Convenția de la Washington (CITES)** conform **Legii nr.69/1994**, care reglementează comercializarea internațională a speciilor rare sau periclitate, cât și comercializarea internațională de obiecte sau produse fabricate din acestea. Astfel se consideră infracțiune comercializarea internațională a speciilor respective - în formă vie sau moartă - cât și a trofeelor și a diferitelor produse care provin de la animale periclitate.

3. **Legea fondului cinegetic și a protecției vânatului nr. 103/1996** cât și varianta modificată a acestuia - (**Legea 654/2001 și Legea 103/2002**)-interzice cu desăvârșire vânarea lupului, ursului și a vidrei. Conform articolului 8. administrația publică centrală care răspunde de silvicultură, împreună cu ministerele de resort, trebuie să ia măsuri pentru prevenirea daunelor produse de vânat și de vânătoare. Conform legii (**Art. 15 din legea 103/1996 sau Art. 14 din legea 103/2002**) pentru pagubele produse de speciile strict protejate (ca lupul, ursul și vidra) răspunde autoritatea publică centrală care răspunde de silvicultură, iar pentru daunele provocate de speciile la care vânarea este permisă (mistreț, căprioară, cerb, etc), răspunde gestionarul fondului de vânătoare respective (de obicei asociațiile de vânătoare). În cazul daunelor provocate de specii strict protejate, despăgubirile se

suportă în primul rând din **fondul de protecție a vânatului**. Conform legii, persoana păgubită trebuie să înainteze o cerere la gestionarul fondului de vânătoare și la consiliul local, după care o comisie formată din împuternicitul gestionarului fondului de vânătoare, un reprezentant din partea administrației publice locale (consiliul local) și persoana păgubită, va evalua pagubele, și va emite un **act constatator**. Dacă împuternicitul gestionarului fondului de vânătoare nu se prezintă în termen de 48 de ore, **actul constatator** se va emite de către reprezentantul consiliului local, împreună cu persoana păgubită, în prezența a doi martori. În continuare litigiile se soluționează de către instanțele judecătorești.

4. Ocrotirea lupului, vidrei și ursului este influențată și de Legea nr. 462/2001 care dispune regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a plantelor și animalelor sălbatice.

5. În anul 2001 a apărut **Ordinul Guvernamental nr. 58/2001**, privind constituirea și utilizarea **fondului de protecție a vânatului**. Regulamentul anexat acestui ordin (capitolul 1., articolul 2., aliniatul 1.) afirmă că despăgubirile în cazul pagubelor produse de speciile strict protejate (lupi, urși, vidre) în produsele agricole, animale domestice și păduri sunt acoperite din fondul de protecție a vânatului, în condițiile stabilite de Legea nr.103/1996.

6. **Hotărârea de guvern nr.748/2002** a acceptat dispozițiile privind protecția culturilor agricole, silvice și a animalelor domestice împotriva pagubelor ce pot fi cauzate de vânat. Conform acestei hotărâri, proprietarii terenurilor agricole și a pădurilor trebuie să îndeplinească anumite condiții.

Proprietarii sau deținătorii terenurilor agricole sau silvice sunt obligați să îndeplinească următoarele condiții pentru prevenirea daunelor provocate de animalele sălbatice:

- să asigure paza corespunzătoare a terenurilor agricole și a pădurilor
- pe terenurile agricole și în păduri să amplaseze instalații de speriat vânatul (fixe sau mișcătoare), permise de lege, care să alunge animalele sălbatice sau să prevină intrarea acestora în zonele respective

La cererea proprietarilor terenurilor agricole, gestionarii fondului de vânătoare sunt obligați să le pună la dispoziție instalații de speriat vânatul (fixe sau mișcătoare). Totodată gestionarii fondurilor de vânătoare sunt obligați, ca pe teritoriile amenințate să exercite activități de îndepărtare a animalelor sălbatice.

În cazul în care totuși sunt păgubiți, proprietarii sau deținătorii terenurilor agricole, silvice trebuie să dovedească că și-au îndeplinit obligațiile, cu următoarele documente:

1. **Actul constatator** - descris mai sus la prezentarea Legii nr.103/1996.

2. **Adresă către gestionarii fondurilor de vânătoare** pe baza căreia persoana păgubită a solicitat mijloace de apărare sau prevenire. Această cerere se poate depune și la primăriile de care aparține terenul agricol. Primăriile la rândul lor sunt obligate să expedieze cererea la gestionarii fondurilor de vânătoare.

3. **Proces verbal** emis de gestionarul fondului de vânătoare la predarea mijloacelor de apărare proprietarului terenului agricol.

Proprietarii animalelor domestice sunt obligați să respecte următoarele, pentru prevenirea producerii pagubelor:

- să asigure paza animalelor aflate la pășunat sau la diferite munci, și să folosească pentru pășunat numai suprafețele admise.

- în timpul nopții să adăpostească animalele numai în locuri împrejmuite, păzite și dotate cu mijloace de speriat sau de îndepărtat vânatul, permise de lege.

- să deplaseze animalele domestice prin pădurile în proprietate publică, spre locul de pășunat sau la adăpat, numai pe trasee stabilite în acest scop, de comun acord de către gestionarii fondurilor de vânătoare, împreună cu administratorul fondului forestier (în cele mai multe cazuri ocolul silvic) și persoana răspunzătoare de paza animalelor.

În cazul producerii unor pagube, proprietarii animalelor domestice trebuie să dovedească cu următoarele documente că și-au respectat obligațiile:

1. Prin prezența **numărului maxim de câini de pază** (acesta conform legii nr. 103/1996 este de 1 câine în zona de câmpie, 2 câini în zone de deal, 3 câini în zona montană).

2. **Contractul de pășunat** încheiat cu proprietarul terenului, în care sunt specificate suprafețele care se pot folosi pentru pășunat, cât și numărul maxim de animale permise pe hectar.

3. **Actul constatator** a comisiei descris mai sus la prezentarea Legii nr.103/1996

4. **Aprobarea pentru trecerea animalelor prin pădure.**

Relatările mass media despre pagubele produse de carnivore

Mass media (televiziunea, radioul, ziarele, internetul) are un rol și o influență evidentă în formarea opiniei publice. Publicul larg află mai ales din presa scrisă despre pagubele produse de animalele de pradă și trage concluziile pe baza acestor date. Aceste informații au un rol decisiv în formarea opiniei oamenilor despre carnivore - ceea ce ulterior este foarte greu de schimbat, dar și de influențat. Tocmai din această cauză este foarte importantă o informare care să fie exactă, amănunțită (sau detaliată).

Începând cu vara anului 2004 mass media din România abundă în relatări despre daunele produse de animalele de pradă. În multe cazuri, aceste relatări se bazează pe informații inexacte, presa deseori – câteodată neîntemeiat - având un ton alarmist. Este posibil ca jurnalistul rareori să dispună de timpul necesar pentru a se informa în amănunt despre toate laturile problemei. În plus știrea pentru a avea șanse să fie publicată trebuie să fie interesantă și șocantă. Cu toate acestea, nu trebuie ignorate efectele „adverse” ale materialului care ajunge la publicul larg.

În continuare vom prezenta fără comentarii două laturi ale unui caz, așa cum a fost relatat la știri și ceea ce s-a întâmplat de fapt.

Am aflat de la televizor (Stirile PRO TV și Stirile TVR2) și din ziare despre un incident din localitatea Ormeniș (județul Mureș), care a avut loc în data de 24 octombrie (conform agenției de presă ROMPRES, în noaptea de duminică), în care un pui de urs a pătruns în mai multe gospodării, provocând pagube considerabile.

Relatarea incidentului în presa scrisă:

Pui de urs ucis cu bâte și topoare, Târgu Mureș, 25 oct. /Rompres/ - „Localnicii din localitatea Ormeniș au ucis cu bâte și topoare, în noaptea de duminică spre luni, un pui de urs care a terorizat satul și a provocat pagube în câteva gospodării, transmite corespondentul Rompres. Oamenii din Ormeniș au fost alertați duminică nopatea de zgomotele făcute de un pui de urs care le-a vizitat gospodăriile. În drumul său, ursul a mușcat un porc și a zgâriat un câine, după care s-a retras în pădure. Speriați însă că animalul va reveni, sătenii s-au înarmat cu cu bâte și topoare, i-au luat urma și l-au ucis. Localnicii susțin că, până anul trecut, prin satul lor nu a trecut nici un urs, însă în această toamnă urșii au atacat destul de des stupii de albine. Puiul de urs a fost transportat la Direcția Sanitar Veterinară Mureș, care va stabili dacă animalul a fost sau nu turbat. Totodată, animalele domestice mușcate de urs vor fi ținute

sub supraveghere timp de zece zile. DSV urmează să stabilească dacă puiul de urs a reprezentat un pericol pentru sat și dacă a fost turbat. În caz contrar, localnicii din Ormeniș vor fi buni de plată, mai ales că animalul este ocrotit de lege, iar valoarea lui este estimată la 100 de milioane de lei.”

Relatarea incidentului conform anchetei noastre:

Cu o săptămână după eveniment ne-am deplasat la fața locului și l-am intervievat pe cetățeanul M.V., săteanul în gospodăria căruia s-au produs presupusele pagubele. Discuția cu respectivul a scos la iveală mai multe detalii importante:

1. Incidentul nu s-a produs noaptea (cum a fost relatat la știri), ci ziua la ora 13.00. Acest detaliu nu este deloc neglijabil, dat fiind faptul că gospodăria respectivă se află pe strada principală (implicit și cea mai aglomerată) a satului, iar curtea din spate se deschide într-o grădină comună, care este separată de pășune de încă două străzi și rânduri de case. Puiul de urs a trecut de aceste două rânduri de case, a traversat strada, a intrat în curtea comună, în final ajungând în gospodăria respectivă, și toate astea ziua în amiaza mare. Acest lucru este foarte greu de imaginat. Și sătenii prin curtea cărora a trecut ursul au remarcat comportamentul ciudat al acestuia. Explicația acestui comportament au aflat-o mai târziu și sătenii și a fost confirmată și de paznicul de vânătoare: în ziua aceea în pădurile din împrejurimi se vânau mistreți la goană, iar ursulețul surprins în goană a încercat să scape în direcția satului. Inițial chiar și vânătorii au crezut că este vorba de un mistreț rănit și au pornit în urma lui.

2. Din grădina comună, ursul a pătruns în curtea de păsări a cetățeanului M. V. și s-a izbit de poarta care duce spre curtea principală. Deși aceasta s-a deschis, animalul n-a intrat acolo. Prima persoană care l-a observat a fost soția proprietarului iar soțul a fost alertat de țipetele femeii. Grajdul porcilor este situat într-un colț al curții de păsări, cu ieșire spre grădina comună, iar din spate se poate intra în curte numai trecând în fața acestui grajd. Astfel se înțelege îngrijorarea gospodarului pentru porcii săi. Mai târziu s-a observat că într-adevăr unul dintre porci a fost rănit ușor în jurul sprâncenelor. Proprietarul a apucat o bucată de lemn folosită la prepararea lăturii pentru suine, încercând să-l alunge pe intrus. Ursul a încercat să scape spre curtea comună, dar fiind speriat și derutat, nu a găsit ieșirea, astfel a luat-o spre colțul curții, direct spre câinele care era legat acolo. După spusele lui M. V., ursul l-a „îmbrățișat” pe câine, dar peste puțin timp i-a dat drumul (fără a-l răni), și în final gășind ieșirea, a fugit în grădina comună. Între timp a sosit și ajutorul în persoana vecinului (alertat de soția speriată), înarmat cu un par. Acesta s-a alăturat gospodarului care alerga ursul prin lanul de porumb. Ursulețul luat prin surprindere de vecin a trecut printre picioarele acestuia, doborându-l la pământ. Vecinul a povestit mai târziu că după ce

I-a doborât, ursul s-a oprit cam la 10 m de el, s-a uitat în spate, și a fugit mai departe, fără a-l ataca. Până la urmă a reușit să ajungă în grădina alăturată, și de acolo pe strada principală a satului. Însă acolo deja se strânseseră cam 30 de săteni - unii înarmați cu bâte - și au început să fugărească animalul. Acesta a încercat să escaladeze dealul de lângă sat, dar s-a rostogolit înapoi, ajungând din nou pe drumul principal. (conform observațiilor noastre, acel deal nu ar fi necesitat un efort prea mare din partea unui animal sănătos).

3. Până la urmă ursul a reușit totuși să iasă din sat pe o potecă lăturalnică. Localnicii care au fost dispuși să discute cu noi nu știau cu exactitate ce s-a întâmplat mai departe. După scurt timp însă au apărut doi vânători, aducând cadavrul ursului. Unul dintre ei s-a interesat de câinele lui. Peste puțin timp a sosit și paznicul de vânătoare, cadavrul a fost urcat într-un camion și luat din sat. Între timp au venit și reporterii de la PROTV Tîrgu Mureș și i-au intervievat pe săteni.

Atât au declarat persoanele direct participante la evenimente.

Comentarii:

Cazul, așa cum a fost prezentat la știri diferă mult de ceea ce a rezultat din ancheta realizată de noi la fața locului:

1. Accidentul a avut loc ziua și nu noaptea, așa cum s-a afirmat în presă. Conform Rompres puiul de urs a „terorizat satul și a provocat pagube în câteva gospodării...a mușcat un porc și a zgâriat un câine” - toate acestea în timpul nopții. Prezența ursului pe timp de noapte în sat a creat impresia unui prădător (capabil de a “teroriza” satul), care evident are ca țintă animalele domestice. Este o imagine mult mai apropiată de cea întipărită în conștientul publicului larg decât cea a unui pui de urs vrednic de compătimire, fugărit mai întâi de vânători, iar apoi de săteni.

2. Animalele domestice nu au suferit răni grave și nu au fost ținta atacurilor ursului. În timpul vizitei noastre în sat, cu o săptămână după evenimente, nici porcul, nici câinele nu mai prezentau nici o urmă a ranilor.

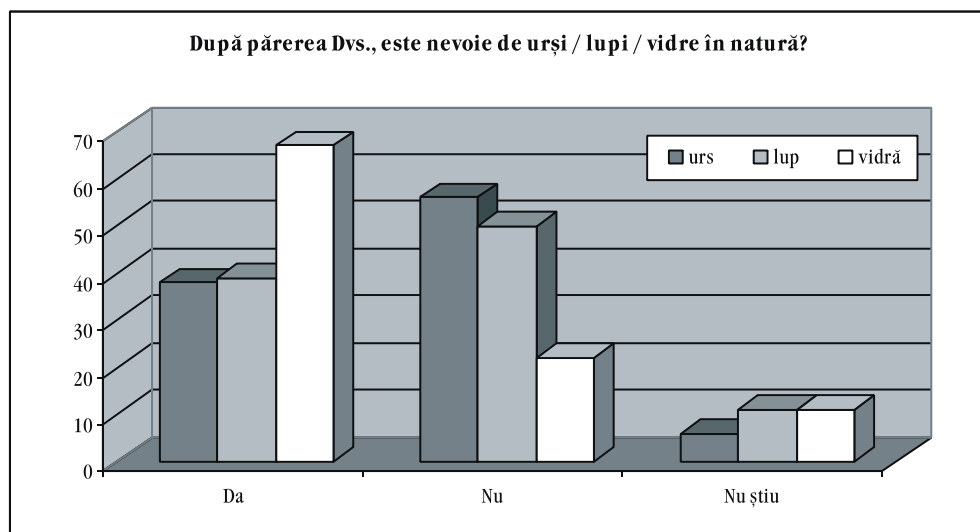
3. A fost inventată în reportaj o teamă colectivă a sătenilor față de urs. Partea reportajului potrivit căreia sătenii așteptau toată noaptea apariția în sat a ursoaicei, în căutarea puiului ei, se bazează pe presupunerea unei reportere, care a lansat posibilitatea că ursoaica ar putea să viziteze și ea satul. În realitate, sătenii nu se temeau de așa ceva.

4. În reportaje au fost inventate prejudicii aduse localnicilor inexistente în realitate. În anul 2004 nu au existat pagube produse de urși sătenilor. Conform anchetei noastre sătenii afirmă că anul acesta urșii n-au provocat nici un fel de pagubă, nici în stupii de albine, nici la culturile de cereale (contrar celor apărute în presă).

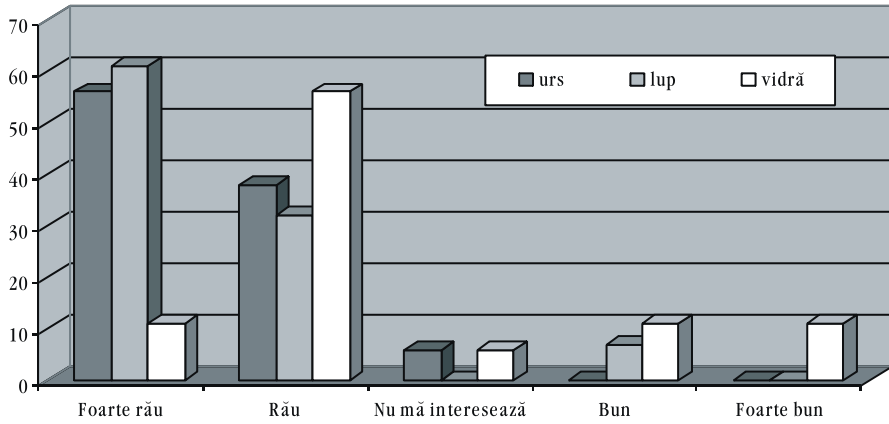
Ideea că ursulețul ar fi putut fi turbat a fost în totalitate o speculație de presă, afirmația făcându-se înainte de a fi consultate de jurnalist rezultatele oficiale ale analizei de laborator. Posibilitatea ca animalul ar putea fi turbat a luat naștere probabil în legătură cu un alt caz prezentat în repetate rânduri în mass media - atacul unui urs turbat în cartierul Răcădău din Brașov. Potrivit analizelor efectuate de Direcția Sanitar Veterinară Mureș se poate afirma cu certitudine că ursul nu avea rabie. Mai mult, dl. dr. C. ne-a declarat neoficial că ursul de 80-90 de kg prezenta plăgi la nivelul lobului frontal și a celui occipital. Acestea erau complet distruse ca urmare a mai multor lovituri consecutive aplicate în regiunile respective. Conform declarațiilor neoficiale este posibil ca aceste lovituri să fi cauzat moartea animalului (puiul de urs nu prezenta plăgi provocate prin împușcare).

Opinia persoanelor păgubite despre cele trei specii

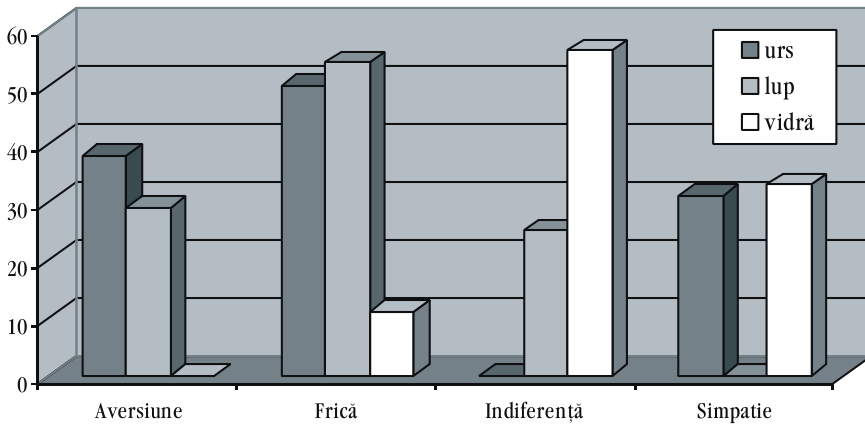
În paralel cu studierea pagubelor produse de lup, urs și vidră am efectuat și un sondaj de opinie în rândul persoanelor păgubite. Am selectat trei întrebări din chestionarul folosit, în continuare vom prezenta răspunsurile primite pe acestea (din grafici lipsesc părerile persoanelor care au suferit pagube în culturile agricole din cauza urșilor):

Ce înseamnă pt. Dvs. prezența urșilor / lupilor / vidrelor în apropierea localității / gospodăriei / turmei / heleșteului Dvs? Un lucru...

Dintre cele enumerate mai jos, care reprezintă cel mai bine atitudinea Dvs. față de urși / lupi / vidre?

BIBLIOGRAFIE

- Annette Mertens, Ovidiu Ionescu (2000) – Ursul – Biologie, ecologie și management, Editura Haco
- A Large Carnivore Initiative for Europe - Carnivore Damage Prevention News no. 1-7
- Carpathian Large Carnivore Project - Annual Report 2002
- Carpathian Large Carnivore Project - Annual Report 2001
- Carpathian Large Carnivore Project - Annual Report 2000
- Carpathian Large Carnivore Project - Annual Report 1999
- Carpathian Large Carnivore Project – Annual Report 1998
- Charles Jonkel (1994) – Grizzly / Brown Bears, Damage prevention and control methods
- Christoph Promberger, Ovidiu Ionescu (2000) - Lupul – Biologie, ecologie și management, Editura Haco
- Gera Pál (2004) – Otterbook, Foundation for Otters
- Hilde Karine Wam (2003) - Wolf behaviour towards people – the outcome of 125 monitored encounters
- John D. C. Linnell et al (2002) - The fair of wolves: a review of wolf attacks on humans
- John D. C. Linnell et al (1996) – Carnivores and sheep farming in Norway
- Jon E. Swenson, Norbert Gerstl, Bjorn Dahle, Andreas Zedrosser (2000) – Action Plan for the conservation of the Brown Bear (*Ursus arctos*) in Europe, Council of Europe Publishing
- Josef Reichholf (1996) – Emlősök, Magyar Könyvklub, Budapest
- Kiss J. Botond (2000) – A vidra, Erdélyi Nimród
- Luigi Boitani (2000) – Action Plan for the conservation of the wolves (*Canis lupus*) in Europe, Council of Europe Publishing
- Luigi Boitani (1997) - Action Plan for the European Wolves - 2nd draft
- Mark E. McNay (2002) – A case history of wolf-human encounters in Alaska and Canada, Alaska Department of Fish and Game, Wildlife Technical Bulletin 13
- Sepsi Árpád, Kohl István (1997) – A KÁRPÁTI BARNAMEDVÉRŐL, Erdélyi Múzeum Egyesület
- Stephen Herrero, Andrew Higgins (1999) – Human injuries inflicted by bears in British Columbia 1960-1997, *Ursus* 11: 209-218

- Wolfgang Schroeder (1994) – Le mythe du loup, Le loup: Entre le mythe et la réalité, Revue Panda no.1/94
- WWF UK Report (2000) - Europe's carnivores: a survey of children's attitudes towards wolves, bears and otters

- www.amblonyx.com
- www.bearbiology.org
- www.canadianrockies.net
- www.ext.colostate.edu/pub
- www.gardelectric.ro
- www.iusb.edu
- www.lcie.org
- www.mountainnature.com
- www.otter.org
- www.ottersandbutterflies.co.uk
- www.ottertrust.org.uk
- www.the-night.net
- www.terugkeer.nl
- www.turulmadar.hu
- www.ursusinternational.org
- www.vidraalapitvany.hu
- www.wildlife.alaska.gov
- www.wildlifeinformation.org
- www.wildlifesciencecenter.org
- www.winshop.com.au
- www.wolf.org
- www.wolfology.com
- www.gov.ab.ca
- <http://juridic.kappa.ro>

Cuprins

Prefață	3
Carnivore și oameni	5
Lupul (Canis lupus)	9
Lupii și oamenii	14
Lupii în România	17
Pagube produse de lupi	18
Câteva comentarii referitoare la cazurile prezentate	31
Ursul (Ursus arctos)	37
Oamenii și urșii	43
Urșii în România	45
Pagube cauzate de urși	46
Pagube produse în culturile agricole	51
Atacuri de urs asupra oamenilor	53
Cum să evităm atacul de urs?	57
Cum să ținem urșii departe de gospodărie?	59
Vidra (Lutra lutra)	61
Vidrele și oamenii	66
Vidre în România	67
Pagube provocate de vidre	68
Metode de prevenire a pagubelor	75
1. Gard electric	75
2. Gard de protecție	78
3. Șnur cu stegulețe (fladry)	79
4. Paza cu câini	79
5. Metode de speriere	80
Legislație	81
Pagubele în mass-media	84
Sondaj de opinie	87
Bibliografie	89